

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 10

Okt.

1954.

Pris 75 öre

ARBETSGLÄDJE

Uppmått och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m. m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid *Arbetssträningsverkstaden vid Värnhems Vårdhem* i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Sallerupsvägen 26, Malmö Tel. 163 94
Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

J. HEDMANS Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-,

Emballagestryck m. m.

Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 2892

A.-B. PLÅTMANUFAKTUR

Malmö

Ledande fabrik för tillverkning av
BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

A.-B.

SPIK

VÄSTERVIK

Tillverkar och försäljer genom
järnhandlarna all slags trådspik

Telefon 384

REDERIAKTIEBOLAGEN RAGNE & OSTENIA

VÄSTERVIK

Linjetrafik

Tank- & Tramponnage

Tel. 130 30 (växel) { Tel.-adr.:
Ragne Västervik
Steamfred

I vårt fullt moderniserade och mekaniserade verk tillverkar vi aducerade rördelar samt beställningsgjutgods i aduceringsjärn och metall. En erfaren personal samt förstklassig maskinell utrustning utgör garantien för god kvalitet och konkurrenskraftiga priser.

AB Gustavsbergs Fabriker

Västerviksfabriken

När det gäller sällskapsresor —

VÄLJ BUSS!

Med buss reser man både billigt, bekvämt och direkt.

Vi ställa till Eder tjänst bra bussar, pålitliga förare och god service.

Ring för offert!

Västerviks Kraftaktiebolag Busstrafiken

Tel. Växel 133 60

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 10. oktober 1954

17:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:
1/2 sid. 400:—, 1/3 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:
60 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.
Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgiro nr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:
Kamrergatan 3. Tel. 97 53 44.
Postgiro nr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Konvalescenthemmet

ALSBERG

är beläget i Öjaby ca 7 km nordväst om Växjö Järnvägsstation, varifrån goda bussförbindelser med Öjaby finns. Buss-hållplats Öjaby kyrka. Hemmet har plats för 14 gäster. Öppet hela året.

Ansökningar om plats samt förfrågningar ställas till Föreståndaren för Konvalescenthemmet Alsberg, *Helgevärma*. Tel. Växjö 601 07.

Återvinn hälsa och krafter

ÅSENS

Konvalescenthem

vackert beläget på en av hallandsåsar-nas sydsluttningar i Skåne. Fem min-uters promenadväg från Åsljunga järn-vägsstation. Kan taga emot 20 gäster. Är öppet hela året.

Förfrågningar och ansökningar om plats kunna ställas till Åsens Konvalescent-hem, *Åsljunga*. Tel. Åsljunga 9.

ÅNG!

are och ifråga om för-frågor var man nog onen som en sjukhu-sådana åtgärder mot-sel, vilket är till skada kt blev kontentan av

olms stadsfullmäktige, i en dagsfärsk interiör där man tycktes vara e stadsfullmäktigeleda-iv. I *Morgon-Tidningen* olf Jüring i en artikel som "en skamfläck för samtidigt som en blom-ersonal, som ofta måste nma förhållanden, på-sanitära och trivselbe-huset. Hit hörde bl. a. ck sitta i korridorerna : nyopererade kommer lodgivarflaskan i topp lig måltid! De gamla i men hur reagerar de

aven sin roll i sammansättningen. Vi hade för länge sedan nöjet att referera ur en djärvt utpekulerad motion i Stockholms stadsfullmäktige, där man ruskade om ordentligt i de traditionella tankegångarna. Mera omsorg bör ägnas lokalernas utrustning och möblering framhöll motionärerna — och dela på sjuksalarna! Mindre antal patienter på salarna är betydelsefullt ur

vidare i våra efterforskningar och finner — till vår häpnad — att nästan exakt samma förhållande påtala-des i denna tidskrift för cirka tio år sedan! I Status februarinumner 1944 skriver dåvarande redaktören Jo-hannes Sandrén bl. a. att "patienterna vid Söderby få intaga sina måltider i korridorerna och att det inte är på näthinnorna gå vi

Med detta nummer medföljer en bilaga från De Lungsjukas konvalescenthem.

Friplatser

Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos och De Lungsjukas Riksförbund har gemensamt avsatt medel för friplatser åt lungsjuka för konvalescentvistelse vid Alsborgs, Ramnås och Åsens konvalescenthem enligt följande normer:

1. **FRIPLATSERNAS BELÄGGNING:** Företrädesvis sådana lungsjuka som saknar bostad och därför får onödigtvis förlängd sanatorievistelse och som av någon anledning ej kan beredas konvalescentvård av landsting eller kommun.
2. Dispensärfall som av läkare föreskrivits vila för viss tid, men som har sådan ekonomisk status, att social hjälp ej kan komma ifråga, men som ändock ej av egna medel kan bekosta rekreationsvistelse.

3. Lungsjuka husmödrar i enlighet med punkt 2, vilka ej direkt ordinerats vila men av dispensärläkaren rekommenderats till friplats för en tids miljöbyte etc.
4. **FRIPLATSERNA KUNCÖRES** hos sanatoriekuratorer och dispensärer i de distrikt av landet, där konvalescenthem ej finnes. Friplats skall dock även kunna beredas lungsjuk inom distrikt, där konvalescenthem drives, därest landstings- och/eller föreningsanslag förbrukats för året, eller andra synnerliga skäl föreligger.
5. **ANSÖKAN OM FRIPLATS** sker genom kurator eller dispensär eller lokalförening och ställes till De Lungsjukas Riksförbund.

Långasjöns semesterhem. Ovan Fritidsgården Ramnås. Nedan Svanholmens vilohem.

Fritidsgården Ramnås

är belägen på gränsen mellan Småland och Halland en km från Torups station på linjen Halmstad—Nässjö. Kan taga emot 20 gäster. Öppet hela året.

Ansökningar och förfrågningar ställas till Fritidsgården Ramnås, Postfack 42, Torup. Tel. Torup 138.

Långasjöns semesterhem

ligger 1 mil norr om Karlshamn och 5 km från Asarums kyrkby. Plats för 22 gäster. Öppet under tiden maj—sept. Om så är möjligt bör sänglinne och handdukar medtagas.

Förfrågningar och ansökningar om plats kunna ställas till Föreståndarinnan, Långasjöns Semesterhem, *Asarum*. Tel. Södra Hoka 11.

Svanholmens vilohem

5 km nordost om Osby i Kristianstads län, strax intill Svanhalssjön. Anläggningen består av en huvudbyggnad med tillhörande annex samt 5 st. småstugor. Plats för 35 st. gäster. Öppet 1 maj—30 sept. Gästerna skall själva medföra sänglinne.

Ansökningar och förfrågningar ställas till Stiftelsen Svanholmens Vilohem, Almbacksgatan 2 b, *Malmö*. Tel. 157 95.

Fritidsgården RAMNÅS

LÅNGASJÖNS Semesterhem

SVANHOLMENS Vilohem

För samtliga hem gäller

- att de drivas av de lungsjukas egna organisationer med stöd från landsting och andra håll. Anläggningarna har en utpräglad privat- och hemkaraktär.
- att de taga emot konvalescenter och semesterfirare, som är eller ha varit tbc-sjuka men som inte är i behov av sjukhusvård. Gäster som behöva gas- eller annan behandling kunna erhålla detta på närmaste dispensär eller sanatorium, som i regel inte ligger långt borta från resp. hem.
- att gästerna erhålla fullständig helinackordering med de undantag som i texten om respektive hem stå angivna.
- att de hem som ha öppet hela året även ha lokaler för hobbyarbeten och sysselsättningsterapi.
- att priset för gäster från andra län än det egna hålles vid självkostnadspriset.
- att största vikt lägges vid att hemtrevnaden och trivseln skall bli så god som möjligt.

Bilderna visar interiörer från de lungsjukas konvalescenthem

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamrergatan 3. Tel. 97 53 44.
Postgironr 95 00 65.Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.

Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.

Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonsspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,

1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

60 mm spaltbredd 65 öre mm.

90 mm spaltbredd 90 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.

För julnumret specialoffert.

SJUKHUSTRIVSEL — ÄN EN GÅNG!

Vi har tidigare i olika sammanhang haft anledning att syssla med sjukhustrivseln och sjukhusens möjligheter att skänka patienter och personal hemkänsla och arbetsglädje. Denna tillfrisknandets anda måste vara sjukvårdens signaturmelodi, både för patienter och vårdare, i sjukhusets arbetsdag. Lever man i en optimistisk atmosfär har man lättare för att bli frisk och att de, som är permanent sysselsatta i sjukhusmiljön i egen- skap av anställda, inte är okänsliga för trivselfaktorernas betydelse behövs heller inte särskilt stor sakkän- nedom för att förstå.

Det här, uttryckt i största allmänhet, är ganska själv- klart men går man utanför de generella formulering- arna till några praktiska detaljer får det hela strax en annan, mera påtaglig innebörd. Ingen förnekar att man bör ha så trevligt, ljusst och optimistiskt som möjligt omkring sig när man är sjuk — men hur ter det sig ofta i praktiken?

*

Effektivitetens och sjukvårdskalkylens expertis är kanske inte alla gånger så väl hemma i den patient- psykologiska välfärdens tankegångar och så blir det som det är på åtskilliga håll. Sjuksalar och andra ut- rymmen ritas upp och kartlägges efter visst mönster, som inte alla gånger sätter de mänskliga problemen i främsta rummet — kostnadsfrågorna spelar givetvis även sin roll i sammanhanget. Vi hade för någon tid sedan nöjet att referera ur en djärvt utpekulerad motion i Stockholms stadsfullmäktige, där man ruskade om ordentligt i de traditionella tankegångarna. Mera omsorg bör ägnas lokalernas utrustning och möblering framhöll motionärerna — och dela på sjuksalarna! Mindre antal patienter på salarna är betydelsefullt ur

trivsel synpunkt framhölls det vidare och ifråga om för- ströelsesdetaljen och hithörande frågor var man nog djärv att rekommendera televisionen som en sjukhu- sens framtida egendom. Genom sådana åtgärder mot- verkar man håglöshet och vantrivsel, vilket är till skada inte minst ur medicinsk synpunkt blev kontentan av motionärernas yrkanden.

*

Så motionerade man i Stockholms stadsfullmäktige, men bara kort tid efteråt fick vi en dagsfärsk interiör från ett sjukhus i huvudstaden, där man tycktes vara föga förtrogen med de refererade stadsfullmäktigeleda- möternas moderna tankeperspektiv. I *Morgon-Tidningen* betecknade nämligen redaktör Rolf Jüring i en artikel på första sidan Söderby sjukhus som "en skamfläck för Stockholms stads sjukhusvård". Samtidigt som en blom- ma överräcktes till läkare och personal, som ofta måste arbeta under svåra och otacksamma förhållanden, på- talades med skärpa bristen på sanitära och trivselbe- främjande anordningar vid sjukhuset. Hit hörde bl. a. att patienterna i brist på matsal fick sitta i korridorerna och äta. "Det är inte ovanligt att nyopererade kommer åkande förbi matborden med blodgivarflaskan i topp och syrgastuben i släptåg. Smaklig måltid! De gamla i gamet rycker väl på axlarna men hur reagerar de "färska" och känsliga?"

Med denna dagsaktuella bild på näthinnorna gå vi vidare i våra efterforskningar och finner — till vår häpnad — att nästan exakt samma förhållande påtala- des i denna tidskrift för cirka tio år sedan! I Status februarinummer 1944 skriver dåvarande redaktören Jo- hannes Sandrén bl. a. att "patienterna vid Söderby få intaga sina måltider i korridorerna och att det inte är

ovanligt att man passerar middagsbordet med stickbäcken och dylika anordningar då toaletter och sköljrum ligga alldeles intill". Av vad vi ytterligare erfarit har förbättringar i berörda hänseenden utlovats, men åtminstone vad beträffar matsal har ingenting blivit gjort. Vi ha också erfarit att en del ombyggnadsarbeten ägt rum denna sommar vid Söderby, men oavsett vad dessa leda till kvarstår ett föga hedrande tioårsminne för Stockholms stad, som dock i andra avseenden visat berömvärd initiativförmåga — inte minst ifråga om tbc-sjukas eftervård.

*

Att det kan existera liknande företeelser också på andra håll ger en skrivelse från Skaraborgs läns Konvalescentförening ytterligare belägg för. På St. Ekebergs sanatorium har man gjort en ombyggnad med nya avdelningar för vård av kroniskt sjuka, men samtidigt har man tydligen i sin nybyggnadsiver, som i och för sig måste ges betyget berömvärd, tydligen glömt bort att det existerar ett trivselproblem för det klientel, som tidigare och allt fortfarande befolkar sjukhuset, nämligen tbc-patienterna. De till ett 130-tal uppgående tbc-patienterna har av skrivelsens innebörd att döma fått synnerligen snäva ytor att röra sig på. Sålunda synes tillgången till dagrum ha kraftigt beskurits och i skrivelsen i övrigt får man av "av tillfälliga avbalkningar", genomgångstrafik mellan kök och vårdavdelningar, inträngande matos o. dyl., ett starkt intryck av att sjukhustrivseln inte är den bästa. I sin skrivelse till direktionen för St. Ekebergs sanatorium, vilken i likalydande exemplar tillställts Kungl. Medicinalstyrelsen, Sv. Nationalföreningen mot Tuberkulos och De Lungsjukas Riksförbund, drar föreningen upp praktiska riktlinjer för hur trivselproblemet bör lösas — något som de tidigare byggnadsplansexperterna tydligen förbisett när de gick till storms mot den gamla sjukvårdsanläggningen och dess innevånare. Det kan inte vara riktigt framhålles det, att man inom de nyupprättade kronikeravdelningarna inrättat stora, ljusa och tilltalande dagrum samt dessutom ställt läsrum och andaktsrum till förfogande, samtidigt som man borttagit de hittillsvarande möjligheterna till avdelningsdagrum för tbc-patienterna.

*

Det finns ingen anledning att göra någon *total* svartmålning, varken av vår sjukvårds erkänt goda standard eller inkompetensförklara alla våra sjukvårdsplanerare med dessa exempel, men plats för en stilla eftertanke kan minsann vara befogat.

När det gäller frågor av ovan angiven karaktär är det mycket viktigt att inte ensidigt byggnadstekniska och ekonomiskt smalspåriga synpunkter få helt dominerande planeringen. Vi bör väl även vid det här laget ha

kommit bort ifrån att patienterna i egenskap av vår objekt inte bör ha något med sådana frågor att bestämna. Tvärtom bör patientsynpunkterna, i den mån de är vettiga och förnuftiga, ha sin givna plats vid utgöranden i hithörande trivselfrågor. Nu är det väl också så att trots att det finns patientföreningar vid så gott som alla sanatorier så har nog inte dessa — åtminstone hittills — haft så stort inflytande när det rör sig om sjukhusens byggnadsplaner, bekvämlighets- och samsynsproblem m. m. Detta har kanske främst sin grund i att vårdtiderna förkortats och att det blir täta ombyten av funktionärer inom patientföreningarna, vilket gör det svårt att kontinuerligt följa de problem, som rör sig inom sjukhusen. Men man har också en känsla av att patienterna ofta av personliga skäl dra sig till att framföra sina synpunkter, då de i egenskap av vår dade känner sig i beroendeställning till sin omgivning. Här bör emellertid understrykas, att i den mån synpunkterna inte ha karaktären av kverulans och obegrundade rättigade klagomål bör de bedömas efter innehåll och värde — inte efter förslagsställarens ställning inom sjukhuset.

Julius Comenius

Bostäder åt partiellt arbetsföra

har varit målet för en motion i Göteborgs stadsfullmäktige och nu har planerna blivit praktisk verklighet. Hjälpen utgår i form av bostadssubvention och gäller för både privatägda och allmännyttiga bostadsföretag under förutsättning att lägenheterna uppfyller vissa krav ifråga om standard. Denna form av bostadssubstöd torde vara den första i sitt slag i landet och förtjänar att uppmärksammas. Stadens familjebidragsnämnd har anförtrodd den nya verksamheten och bostadssubventionen utgår efter behovsprövning så att en partiellt arbetsföra med normala inkomster eller större förmögenhet icke kan komma ifråga. Graden av arbetsförmåga skall avgöras av sjukhus-, social- eller tjänsteläkare varvid riksförsäkringsanstaltens normer skall tjäna som bedömningsgrund.

En för verksamheten betydelsefull principiell regel är att den partiellt arbetsföra själv skall bidra till sina bostadskostnader, dvs. han skall anslå 20 proc. (i vissa sällfall 15 proc.) av sin inkomst för detta ändamål. Skulle den partiellt arbetsföra vara i behov av t. ex. ett extrarum (vid tuberkulos) eller för exempelvis invalidbil av garageutrymme kan för sådana utrymmen utgå 50 proc. av hyreskostnaden.

Ensamstående och äkta makar kan få subvention normalt endast för 1 rum och kök, under det att barnfamiljer kan få bidrag till större lägenheter, dock högst till 3 rum och kök.

Vad verksamheten ekonomiskt kommer att betyda för vissa av de partiellt arbetsföra i Göteborg, kan åskådliggöras genom några exempel. Om vederbörande har ett betala exempelvis 1.200 kr för en bostad om 1 rum och kök och han har en beräknad årsinkomst av 2.000 kr blir bostadssubventionen 800 kronor (dvs. 1.200 minus 20 proc. av 2.000). Skulle årsinkomsten vara 5.000 kr med minst 2 barn avräknas först familjebostads- och bränslebidragen fram till en nettokalkyl varefter de 20 proc. av årsinkomsten avdras.

MEDICINSK FOLKUPPLYSNING

Reklam kring läkekonst, läkarnas ansvar och ökad folkupplysning om medicinska problem är huvudtemat i dr Arne Tallbergs tankeväckande artikel här. Det räcker inte bara med att tala om sjukdomarnas symtom och behandling — upplysningen måste konkretiseras mera säger dr Tallberg. Vi måste t. ex. med radions hjälp tränga in på sjukhusen och i hemmen och uppleva den sjukes vardagstillvaro. Skräcken för sjukdomarna, för det okända, botas bäst med att vi få veta mera om dem — då möter vi vår sjukdomssituation — om den kommer — på ett nyktrare och förnuftigare sätt och har vi lättare att övervinna alla de svårigheter den innebär.

När engelska kungen för några år sedan opererades för sin svåra lungsjukdom, väntade engelska folket med otålighet besked om vilken sjukdom kungen egentligen led av. Det fick vänta. Kommunikéerna uttryckte sig i allmänna, svävande ordalag som lämnade fältet fritt för gissningar. Man kan förmoda att tystlåtenheten motiverades med hänsyn till den kunglige patienten, men man kan inte underlåta att undra, om inte hela denna tystnad, dessa svävande uttalanden och undanflykter från läkarnas sida bör ha oroat honom mera än ett klart besked. I vårt land är vi ju vana vid bestämda diagnoser i alla officiella meddelanden om kungliga sjukdomsfall.

Det där har ju egentligen inte med medicinsk folkupplysning i verklig mening att göra — eftersom det rör sig om ett individuellt sjukdomsfall — men det är på sitt sätt karakteristiskt för läkarnas inställning till publiciteten och pressen.

Läkarna vägleds ju etiskt av två principer: dels tystnadsplikten när det gäller det enskilda fallet, dels den princip som nyligen åter betonats i den senaste utformningen av läkarnas Codex ethicus, moralbud, där det bland annat heter att en läkare i största möjliga utsträckning skall undvika att uttala sig offentligt i medicinska frågor. Detta motiveras med att en läkares offentliga uttalanden bidrar till att rikta allmänhetens uppmärksamhet på vederbörande läkares person och med andra ord kan verka som en förstucken reklam för en viss läkare, vilken enligt svenska begrepp är strängt förbjudet. T. o. m. de vanliga läkarannonserna har ju i vårt land en knapp och strängt reglerad enhetlig utformning för att den ena inte skall bli mera iögonfallande än den andra.

Dr Arne Tallberg

Med hänsyn till denna principiella inställning från läkarorganisationernas sida kan man förstå att överläkare Verner Westberg vid en av förlossningsanstalterna i Stockholm kom i en svår dilemma, när Radiotjänst på sin tid vände sig till honom och bad att få radiera en förlossning — den blivande modern var en av radiotjänsts egna medarbetare. Det var ett djärvt grepp som visar hur fria former den medicinska folkupplysningen numera åtminstone ibland söker.

Naturligtvis är vid en sådan utsändning patienten huvudpersonen på ett sätt, men förlossningsläkaren blir det faktiskt i lika hög grad, eftersom han dels skall be-

svara patientens frågor, dels kommentera förloppet. Det måste därför för honom bli en svår konflikt mellan å ena sidan läkaretikens påbud om undvikande av publicitet och å andra sidan det legitima upplysningskravet. Det hedrar dr Westberg att han gav den senare synpunkten företräde, även med risk att stöta sig med en del av sina konservativa kolleger. Men alla resonerar inte på det sättet. Jag minns för en del år sedan, när jag hade mycket att göra med de medicinska radio-programmen att Radiotjänst optimistiskt hade annonserat ett program om ett besök på en ögonklinik. Där blev det tvärstopp. Professorerna i Stockholm, Uppsala och Lund förklarade enstämmigt att arbetet på deras kliniker inte var något för den stora allmänheten och smällde igen sina klinikdörrar. Den gången blev det nödvändigt att improvisera ett ögonprogram på andra vägar, eftersom stängningsukasen kom först i sista minuten.

Men å andra sidan finns det fler exempel än dr Westberg på den motsatta uppfattningen till upplysningens favör. När narkosens hundraårsjubileum t. ex. var aktuellt, gick det bra att inte bara komma in på Karolinska sjukhusets narkosavdelning utan t. o. m. att praktiskt demonstrera olika narkosformer i radio.

Hur välvilligt man än vill bedöma saken kan man inte komma ifrån att den svenska läkarkåren länge har varit avvisande för att inte säga avogt inställd till medicinsk upplysning i tal och skrift. Man har dels ansett att läkarna har annat att göra än att tala och skriva för den stora allmänheten, dels har man gjort gällande att en sådan upplysning kan göra mera skada än nytta — genom att skrämja upp folk i onödan eller uppmanna ett osunt och ängsligt aktgivande på det egna hälsotillståndet.

Allt beror naturligtvis på *hur* den medicinska folkupplysningen meddelas, och det är intressant att studera hur linjerna för upplysningens delgivning har växlat i vårt land genom tiderna. Jag hoppas så småningom att i en avhandling få framlägga resultatet av detta studium.

Vår förste populärmedicinska författare i verklig mening var Nils Rosén von Rosenstein (106—1773), en samtida till Linné i Uppsala och upphovsman till bl. a. Roséns bröstdroppar som används ännu i vår tid för att bekämpa svårartad och envis hosta. Under ett 20-tal år skrev han årligen en populärmedicinsk uppsats i den svenska almanackan, främst om barnsjukdomar och barnavård som var hans huvudintresse. Dessa uppsatser samlade han senare i en bok, "underrättelser om barnsjukdomar och deras botemedel" som utkom 1764, översattes till de flesta europeiska språk och utkom i nya upplagor ännu 100 år efter författarens död!

Det är en bok som man med nöje, intresse och behållning kan läsa ännu i denna dag. Den är lättläst och välskriven, klok och vederhäftig, aldrig docerande eller

skrämmande utan lugnt upplysande och rådande. Man vill helt instämma med skalden och biskopen Frans Mikael Franzén i hans "Minne över Nils Rosén von Rosenstein" 1820: "R. innehade konsten att giva åt sina tankar en populär, för även den obildade tillgänglig form, utan att eftergiva något av deras väsentliga, för konsten viktiga innehåll och att således vara populär utan att vara ytlig." Detta är populärmedicinsk litteratur när den är som bäst!

Men hans efterföljare inom läkekonsten hade inte samma fördomsfria inställning till den populärmedicinska folkupplysningen. De drog sig tillbaka från den i förnäm värdighet, och det mesta av 1800-talet populärmedicinska litteratur är antingen översättningar från främmande språk eller också skrivet av lekmän. Typiskt för mycket av denna litteratur är att den antingen pläderar för vissa behandlingsmetoder och kuretdietsystem etc. eller också är ute i avskräckande syfte. Det är syftet att *skrämma* som präglar mycket av den populärmedicinska litteraturen under denna tid, vare sig författaren sedan skildrar alkoholismens kroppsliga följder i form av suparlever och skrupnljure, varnar för smittriskerna vid "den vita pesten", tuberkulosen, eller fördjupar sig i onanins nedbrytande följder för kropp och själ. Det är böcker som doftar av svavel, moraliskt patos och obarmhärtigt fördömande. Det är en *preventiv* upplysningslitteratur av typen: Du skall inte, du får inte!

Omslaget på 1900-talet står i samband med omsvängningen i läkekonstens målsättningar. Från att så gott som uteslutande ha varit *botande* har medicinen i samband med intensifierad forskning och ökad kunskap om sjukdomarnas orsaker mer och mer övergått till att bli *förebyggande*. Den medicinska upplysningslitteraturen av i dag är i hög grad *profylaktisk*. Den uppehåller sig inte så mycket vid sjukdomarnas följder som vid deras tidiga symtom och förutsättningarna för deras uppträdande. Den vill lära folk hur de skall undvika att bli sjuka och undervisa dem om de tidiga symtomen på allvarliga sjukdomar och rubbningar, så att de söker läkare på ett tidigt stadium, medan ännu förutsättningarna för behandling och botande är gynnsamma. Här har läkarna, i början kanske motvilligt och tveksamt, mer och mer engagerats.

Typiskt för den enskilde läkarens konflikt mellan Codex ethicus och upplysningskravet är den tydliga tendensen till kollektiv verksamhet. Den enskilde läkaren vill inte gärna framträda i upplysningens tjänst utan föredrar att medarbeta i medicinska samlingsverk och skriftserier, brett upplagda hälsokampanjer eller korståg mot speciella sjukdomar eller medverka i Radiotjänst stora serier. Detta må vara hans ensak. Det glädjande är att vi har kommit fram till en positiv folkupplysning på det medicinska området.

KEMOTERAPIN värdefull i dagens tbc-kamp

Doktor John Lundquist redovisar läkarvetenskapens senaste rön
vid Nordiska tuberkulosläkarmötet i Stockholm:

Kombination av läkemedel effektiv

Doktor John Lundquist

De nordiska tuberkulosläkarna ha varit samlade till överläggning i Stockholm i september månad. Med anledning av Rådslaget, som framförallt sysslade med kemoterapins betydelse för tbc-behandlingen, gjorde mötets generalsekreterare dr Lundquist ett uttalande för dagens Nyheter, varav bl. a. framgick att ett av de viktigaste problemen inom tbc-forskningen just nu är

Men ännu är vi inte framme vid målet. Vi borde ta också det sista steget med den idealiska folkupplysningen. Det räcker inte med att bara tala om sjukdomarnas symtom och behandling. Upplysningen måste ännu mera konkretiseras. Vi måste komma sjukdomarnas miljö och speciella problem ännu närmare in på livet. Hos oss alla finns alltid något kvar av den primitiva skräcken för sjukdomar och sjukhus. Vi måste få veta mera om hur den sjuke upplever sin sjukdom, hans reaktioner och hans psykiska inställning till sjukdomen. Vi måste t. ex. med radions hjälp tränga in på sjukhusen och i hemmen och så att säga uppleva den sjuktes vardagstillvaro. Vi måste få veta mera om hur

att bemästra de svårigheter som uppstå genom att bacillerna i vissa fall bli resistenta och inte längre påverkas av de läkemedel som sätts in.

Förhandlingarna upptogs vidare av diskussioner rörande de erfarenheter som hittills nåtts när det gäller olika kombinationer av de nya läkemedlen. På den vägen har man nämligen lyckats avsevärt nedbringa riskerna för att bacillerna skall få sådan motståndskraft att behandlingen blir verkningslös. De läkemedel som vanligen använts i dessa kombinationer är PAS, streptomycin och INH.

Kemoterapins stora landvinningar under de senaste åren har också inneburit ett värdefullt stöd för de kirurgiska framstegen. Genom kemoterapeutisk förbehandling kan man numera kirurgiskt angripa tbc-fall; man kan med läkemedlens hjälp få patienten i en sådan fysisk kondition att operation möjliggörs.

De äldre kirurgiska metoderna, s. k. kollapsbehandling med kvävgas eller toraxplastik, varvid man eftersträvar sammanfall av den sjuka lungan, används fortfarande. Tendensen är emellertid numera att man i stället gör resektionsingrepp, dvs. helt enkelt avlägsnar det sjuka området genom operation. Därvid kan den övriga friska lungvävnaden bevaras, och denna del av lungan är efter en sådan operation alltså allttjämt funktionsduglig.

Den kirurgiska tekniken har på detta område nått så långt att ingrepp som tidigare inte ens var tänkbara numera kan göras utan risk.

det dagliga livet ter sig i praktiken inte bara med läkarnas ögon utan också med patienternas på sinnessjukhus, sanatorier, vanförestalter etc. Vi måste få veta mer om rehabiliteringen, den f. d. sjuktes återförande till och återinpassning i samhället. Vi måste genom andras erfarenheter få veta vad som väntar just oss, om vi skulle sjukna i den eller den sjukdomen. Det är skräcken för det okända, det upplevda som är mest uppjagande för människorna. Mot den finns det ingen annan bot än upplysning om andras verkliga — inte teoretiska — erfarenheter i motsvarande fall.

Arne Tallberg.

Barnen och samhället

Den svenska socialpolitiken har under den senaste tjugofemårsperioden gjort raska framsteg. Sedan modernare teorier fått större inflytande över samhällsapparaten har stora sociala reformer sett dagens ljus. Även om man på vissa håll har gamla relikter kvar inom svensk socialvård så får man i stort säga att det skett en fantastisk utveckling.

Denna utveckling är inte betingad enbart av en förändring i den politiska maktbalansen, den härrör sig även från en markant produktionsökning.

Ett utmärkande drag i den moderna svenska socialpolitiken är att den i allt högre grad har inriktats på familjen och dess problem. Detta förefaller numera självklart eftersom familjerna — isynnerhet de barnrika har större behov av samhällets bistånd. Det är dock först under de senaste årtiondena som familjepolitiken medvetet satts i centrum för den socialpolitiska diskussionen.

I Sverige fick problemet allmän uppmärksamhet 1934 genom makarna Myrdals bok "Kris i befolkningsfrågan". Denna bok diskuterades livligt och 1935 tillsattes en stor utredningskommitté *befolkningskommissionen*, vilken under åren 1935 till 1938 lade fram en rad förslag till reformer.

*

De befolkningspolitiska åtgärderna har haft till syfte att minska skillnaden i levnadsstandarden mellan de barnrika och barnlösa familjerna och särskilt att minska kostnaderna och olägenheterna vid själva barnafödandet. Man har menat att de förnämsta motiven vid barnbegränsning varit möjligheterna att förbättra levnadsstandarden, genom att leva barnlös eller med endast ett eller två barn.

Det får nog emellertid anses säkert att de hittills vidtagna åtgärderna inte varit tillräckliga för att ensam åstadkomma en ändring i befolkningsutvecklingen. Helt utan verkan har nog propagandan i befolkningsfrågan inte varit, men den stegring i födelsetalet som kunnat observeras under de senaste åren beror säkerligen till större delen på det allmänna väståndet och på befolkningens åldersfördelning, som

Ett utmärkande drag i modern socialpolitik är att den i hög grad inriktats på familjen och dess problem.

Bengt Edbom redogör här för huvuddragen i denna — familjevårdande — socialpolitik.

innebär att de produktiva åldrarna är relativt stora.

*

Sedan 1943 har det fötts så många barn varje år att det inte skulle bli någon folkminskning i framtiden, om dessa födelsesiffror kunde hållas, men det torde knappast vara möjligt att upprätthålla så höga födelsetal, när 1920- och 1930-talets små årskullar ska svara för familjebildningen. Sedan 1945 minskar åter födelsetalet för varje år. Socialpolitik med befolkningspolitiskt syfte är därför fortfarande önskvärd.

Sedan gammalt har de barnrika familjerna varit en del som framstått rätt markant när det gäller fattigvårdens klientel, och de har tyvärr ända till senare tid fått förbli det.

Under 1930-talet diskuterade man livligt om stödet till barnfamiljer borde utgå *kontant eller in natura*. Det är uppenbart att naturabidrag blir billigare om det kan ges kollektiva former såsom skolmåltider

o. s. v. Men man har använt både framgångslinjerna.

De familjepolitiska åtgärderna kan sammanfattas i åtta grupper.

De *allmänna barnbidragen* utgås sedan 1948; samtliga barn under 15 år — med undantag för den som är intagen på anstalt. Beloppen har nu höjts från det ursprungliga till att för närvarande omfatta 290 kronor. Bidraget utbetalas till modern eller den som har vårdnaden om barnet. För fosterbarn utbetalas bidraget till fostermodern.

För att få barnbidrag måste modern anmäla barnet hos barnavårdsnämnden i den kommun där hon vistas. Första utbetalningen göres kvartalet efter det under vilket barnet är fött, och sista utbetalningen i regel i det kvartal under vilket barnet fyllt sexton år.

När det gäller livsmedel har inga generella åtgärder vidtagits men där spelar skolmåltiderna en viktig roll. Övergångstiden för dessa var till en början tänkt till 5 år, men på grund av svårigheter att få tag i lokaler och personal har utbyggnaden för senats en del.

I fråga om kläder finns tills vidare endast de bestämmelser, som står i fattigvårdslagen och som tillkom 1936. I en del kommuner har denna verksamhet stor omfattning men i regel är behovsprövningen tämligen snäv.

Ett område där familjepolitiken satts in med kraftiga åtgärder är på bostadsmarknaden. Bostadspolitiken har ingen lång historia i vårt land. Det var först på 1930-talet som statsmakterna började ägna någon större uppmärksamhet åt problemet.

*

Den samhällsgrupp som var i största behov av bättre bostäder var otvivelaktigt de mindre bemedlade barnrika familjerna. När den befolkningspolitiska diskussionen blossade upp vid trettioalets mitt, var det därför lätt att vinna gehör för bostadspolitiska ingripanden till deras bästa. År 1935 beslöt riksdagen om bidrag till barnrikehus i städer och samhällen och 1938 även till barnrikeegnahem, företrädesvis på landsbygden. Statens medverkan gavs i två former: bostadsanskningslån till hyreshus kunde endast ges till kommuner och allmännyttiga

(Forts. å sid. 12)

Vy över Saarbrücken

EN RESA SÖDERUT

Av Roland Ekström

I år sticker vi söderut igen! Kartor plockas fram och studeras under vinterkvällarnas lamsken. Kostnadsberäkningar görs, språkkunskaper friskas upp eller förvärvas, bilen får en vänlig omtanke och minnesbilderna från ett mera gynnsamt klimat lyser upp till och med en ganska dystert och slaskmoddig svensk vinter. Den svenska vintern kräver förövrigt hart när konstant en frodig dröm om ett mera solgynnat och varmare klimat.

När man ser alla svenska bilar som trängs på danska färjor och vägar söderut — nya och tillförlitliga bilar, gamla och skrabbiga fullpropade med folk och bagage — kan man inte hålla den tanken borta att till allt vad bilen betyder i övrigt får också läggas att den demokratiserat möjligheten att komma utomlands. För var det i stort sett endast "de besuttna" som kunde fara ner till Paris, Rom eller Wien för att "vidga sitt synfält" som det brukade heta. Nu fraktar bilarna årligen åtskilliga tusen svenskar till andra länder, andra språk och främmande sedvänjor. Vad det kommer att betyda för

Bilen kan isolera turisten. Tar man det lugnt och stannar här och var är den faran obetydlig.

ett tidigare så isolerat land som Sverige kan knappast mer än anas. Redan nu tycker man sig dock märka en del positiva konsekvenser, såsom större intresse för utländska pro-

blem och en mera utbredd kännedom om främmande språk — speciellt hos ungdomen.

*

Tankar av den typen spirar stilla i ens huvud, då man susar fram på de tyska autostradorna. Tyskland har blivit ett genomfartsland för många svenskar som är på väg längre söderut. Av mängden svenska bilar som söker sig ner över Tyskland är det säkerligen inte många som har själva Tyskland som huvudmål. Wien, Rom eller Paris heter de städer som hägrar i de flestas sinnen. Därmed är inte sagt att Tyskland är likgiltigt för en svensk turist. Där finns åtskilligt bortom Reeperbahn som är av stort intresse.

Övernattar man exempelvis på ett Gasthaus — vilket väl de flesta gör — bör man inte alltid köra så långt in på kvällen att man är dödstrött och måste gå och lägga sig bums. Nej, bryt av det monotona bilsurrett någon gång på eftermiddagen så att ni orkar sitta uppe en kväll i gästgivargårdens servering och titta på

gästerna. Det dröjer inte länge förrän omgivningens befolkning dyker upp; bönder som vill ha bier och en pratstund, det ensamma paret som inte har lust att laga mat hemma den kvällen utan går över till gästgivaren för att få sig en bit. En och annan utländsk turist droppar in under tiden och får det han vill ha trots vissa språksvårigheter. Ett par unga män och några små flickor spelar jazz på den flotta radiogrammofonen, som står och pöser anakronistiskt glas- och metallglänsande i det mörka, lite ålderdomliga serveringsrummet. Den där radiogrammofonen, som tillhör det modernaste man kan få se i den vägen, står i gräll kontrast till det primitiva jordbruk som skymtar i glimtar på baksidan av gästgivargården. I förhållande till Sverige förefaller det tyska jordbruket att vara "överbefolkat" av arbetskraft. Det är av allt att döma mycket lite rationaliserat. Man har inte många traktorer utan kör med hästar och ålderdomliga redskap — särskilt i Sydtyskland, där man mycket ofta spänner till och med kor för vagnar och plogar.

*

Även ett restaurangbesök i en stad ger en glimt av det speciellt tyska. Ta exempelvis och gör ett besök en kväll på GOP i Hannover. Beställ in en flaska vin och vänta på den varieté med kul politiska inslag som ges i ett par omgångar under kvällen. En konferencier inleder de olika programpunkterna med att hejdlöst gyckla med den tyska politiska situationen. Adam och Eva, mitt herrskap, dom var naturligtvis ryssar, säger han på en vacker tys-

Saarbrücken har något internationellt över sig. Ett av tecknen härpå är de överlastade tidningsständer med tidningar från praktiskt taget hela världen.

Små trevligare restauranger finns det gott om i utlandet och smått om i Sverige. Är inte det här en trivsamt miljö att äta i?

En sådan här herre möter man inte annat än i en opera av J. Strauss.

ka med sin aldrig sinande svada. Dom hade ju ingenting att äta, ingenting att klä sig med och dom levde i paradiset. Eller hur uttyder en tysk USA? Jo, enligt konferencieren betyder den förkortningen United States of Adenauer... Man dansar så olika i olika delar av Tyskland, påstår den talföre. I Bonn är det samba... ett steg fram och ett steg tillbaka. De närvarande tyskarna är mäktade roade och grinar inte illa när det egna partiet får sig en känga. Det är en gammal fin tradition i Tyskland detta — tyvärr har

den haft sina brutala avbrott — att få gyckla med den förda politiken medan man äter och dricker gott.

*

Många har den uppfattningen att man knappast hinner se något av ett land, då man far igenom det med bil. Det är en sanning med stor modifikation. För det första erbjuder en bilfärd fler möjligheter till olika kontakter och upplevelser än en tåg- eller bussresa. I bilen bestämmer man själv takten och kan stanna där det behagar en. För det andra — vad man hinner med att uppleva beror ju i stor utsträckning på hur man kör. Far man fram som en stolle utan att kasta en blick åt vare

Sönderbombade hus stöter man ofta på i Saarbrücken. Här minne från ett amerikanskt bombanfall.

Efter flera timmars åktur kan det vara skönt att ta en promenad i den här lövskogen, Saar.

sig höger eller vänster, kan man lika gärna sitta hemma på gatan och veva en väg- eller trädkuliss förbi bilrutorna.

*

Det är regndisigt och autostradan ligger gråblank framför bilhjulen. Långtradartågen stånkar och pustar i uppforsbackarna. Mercedes, Opel, Volkswagen susar förbi i hastigheter omkring 100 km. Man är här syster med vägarbete och det dyker upp varningsskyltar som förbjuder uppkörning. De bilar som av olika anledningar inte rättar sig efter omkörningsförbudet blir stoppade av polisens flaggor. Det är tydligen något slags trafik kontroll idag. På en sträcka omkring tre mil finns poliser vid varje vägarbete med mörkgröna upptrimmade Volkswagen undanstoppade i buskarna, redo att ta upp jakten på dem som försöker smita. Det behövs trafik kontroll i Tyskland likaväl som hemma i Sverige. Tyskarna har en otäck vana att köra om i kurvor som skulle få de mest fruktansvärda konsekvenser om inte den mötande bilisten bromsade in och körde åt sidan. Mitt i den hårdföra trafiken finns en tendens till hänsyn som tyvärr oftast lyser med sin frånvaro hemma i Sverige.

Tyskarna är så nationalistiska brukar man då och då få höra. Även uttryck av denna mentalitet kan en bilist få kontakt med. På gränsen

mot det fransk-tyska tvistefröet Saar finns ett par orter Vogelbach och Mühlbach som av allt att döma haft äran att leverera ett par fotbollsspelare till det tyska lag som vann världsmästerskapet i fotboll. Entusiasmen är omåttlig. Det kryllar av folk på den arma genomfartsvägen och bilisterna får finna sig i att knalla vackert på ettan. De orkeslösa gamlingarna hänger ut genom fönstren i de tomma husen och ser med mera dämpad glädje på folket och på den mängd affischer, uppsatta på träd och husväggar, som hälsar fotbollsgunstlingarna välkomna hem. Ett par fabriksnya blomstersmyckade bilar längre fram är förmodligen presenter till de hemvändande idolerna.

*

Så är vi då inom Saars gränser. Det är sent på kvällen och mörkt.

I det tekniska Tyskland kan man se något så urmodigt som kor spända framför kärror och plogar.

I huvudstaden Saarbrücken räknar vi med att finna något hotell för natten. Det visar sig dock vara svårare än väntat. Saarbrücken har trots sina 90.000 invånare inte mer än fyra-fem hotell och de förslår inte långt. Till slut ordnar det sig i alla fall. På morgonen dagen därpå får vi efter kaffet tillfälle att tala lite med den dam som förestår hotellet. Hon är mycket politiskt intresserad och beklagar att de lediga stunderna är för få för detta intresse. Det är, i förbigående sagt, påfallande många som är politiskt orienterade i sådana småländer som Saar och Luxemburg. Förmodligen hänger det samman med att i dessa ofta illa utsatta småstater får politiken en helt annan och mera påträngande realitet än i exempelvis Sverige.

Saar, som Tyskland och Frankrike haft och har dragkamp om, är autonomt område sedan 1947 med egen regering och lantdag (riksdag). Landet som är rikt på stenkolsfyndigheter har en betydande järn- och stålindustri. Ekonomiskt är Saar anslutet till Frankrike. Däremot talar saarländarna tyska, ger ut sina tidningar på det språket. De behärskar franska till nöds. De mynt som används är franska francs. Trots tyska språkets dominans i affärsskyltar och andra sammanhang är det något franskt över stadsbilden i Saarbrücken. Man kör lika vilt med sina franska bilar som fransmännen själva och strör en skur av signaler omkring sig i varje gathörn. Ytan är fransk — skulle man generaliserande kunna säga — men det som finns därunder är av tyskt ursprung.

*

Saarbrücken är en stor och vacker stad. Ännu vackrare måste den ha varit före 1944. Det året förstörde amerikanska flygplan med spräng- och brandbomber staden till 70 procent. Bombanfallet var över

Överst en bild från det vackra Cleroux. Den nedre visar en liten luxemburgare som leker på trappan till sitt hem.

på ett par timmar en kväll. Det var en fruktansvärd upplevelse, obeskrivbar i alla sin hemskhet, säger de saarländare man samtalat med. Med tanke på hur många hus som förstördes måste man erkänna att Saarbrückenborna gjort ett enormt återuppbyggnadsarbete. Det hindrar självklart inte att man ännu kan se husrester lite här och var. Makabra söndriga tegelstensmonument "resta" under ett par fasansfulla kvällstimmar.

Det var regeringskris i Saar när vi anlände dit. Och lantdagen stod tom med sina femtio platser, eftersom ledamöterna hade sommarferier. Den koalitionsregering som reagerat till helt nyligen, var sammansatt av katoliker och socialdemokrater. Partiställningen i lantdagen var efter 1952 års val — man har 5 års intervall mellan valen — 29 katoliker, 17 socialdemokrater och 4 kommunister. En ny ministär efter en regeringskris måste med den partiställningen antingen innehålla nya män från samma koalition eller också får ett av de två största partierna ensamma svara för landets styrelse.

Vi hade tur som överhuvud fick komma in i lantdagen. När vi efter en promenad genom staden kom fram till lantdagshuset såg det stängt ut. Vi frågade en barhuvud man som stod på trappan till byggnaden om vi kunde få se lantdagen.

— Nej, svarade han. Det går inte.

Lantdagen visas inte annat än när sessionen pågår.

Vi vände för att gå tillbaka med oförrättat ärende. Då ropade han efter oss och frågade varifrån vi var. Vi svarade: Från Sverige.

— Kom med här då, sade han plötsligt. Och vi erhöll en verkligt sakkunnig och ingående redogörelse över förhållandena i Saar.

Från landet utan regering går det lätt att göra en snudd in i Frankrike. Vi for till Metz för att titta på staden och för att få lite i magen. Därifrån är inte vägen lång till lilleputtlandet Luxemburg och till dess huvudstad med samma namn. I Metz hade vi bland annat besökt en av kyrkorna. Under färden till Luxemburg dök då och då upp minnesbilden av en äldre man som vi sett inne i den kyrkan. Han hade stått liten, grå och trasig framför ett slags altare med en mängd ljus som tindrade och flämtade i vinddraget. Stått alldeles stilla och förmodligen bedit. När han ibland vände sig om, kunde man se hur tårarna rann nerför hans kinder. Den smutsiga och skrynkliga kostymen hade stora påsar vid knäna. Hade han kanske haft ett litet barn som dött eller var det för någon annan nära anhörig som hans ljus flämtade? Kyrkan gav honom tröst för både sorgen och den sociala misär han levde i. Men han såg trots allt ändå så hjälplöst ensam och sliten ut.

*

I Luxemburg är allting vackert, frestas man att utbrista. Naturen, människorna, husen, språket — vackert och vilsamt! Clervaux är en stad i norra Luxemburg som dökt av åtminstone hundra gröna kullar och den ligger i en djup dal i ändan av en kurvig väg som böjlig upp och ner i landskapet. Clervaux, det namnet påminner om Hjalmar Gullbergs dikt "Sjön" som handlar om den helige herr Bernhard Clairvaux. Några rader i dikten lyder:

Fast vi bevisligt gjorde samma tur,
red han på annat håll, jag vet ej hur.

Aldrig skall jag, hans väpnare, förstå
den helige herr Bernhard av Clairvaux.

Lika oförstående som denne väpnare känner man sig inför den katolska kyrkans makt, då man pustat uppför den branta backen till klostret som ligger likt ett örnäste högt över stadens sammangyttrade husen nere i dalen. Uppe i klostret har munkarna just aftonmessa. Deras sång tonar lite sällsamt framme vid altaret. Och en hög kyrklig dignitär sitter orörlig under en utsmyckad baldakin. Munkarnas rakade hjässor lyser gulvita i det sparsamma dagsljus, som silar in genom de vackra fönstren.

Ett par arbetare som nyss stått och rökt vid sina motorecyklar utanför klostret kommer in i kyrkan, gör korstecknet och sätter sig i daktfullt i en bänk.

BARNEN OCH SAMHÄLLET

(Forts. fr. sid. 8)

ga bostadsföretag, medan lån till enfamiljshus gavs till enskilda. Kommunerna skulle även i de senare fallen medverka genom att ställa tomt till förfogande och gå i borgen för lånet och husets skötsel.

Genom beslut vid 1953 års riksdag har familjebostadsbidraget förenklat och omarbetats i hela sin struktur, denna förändring har gjort att ännu flera nu har möjligheter att komma i åtnjutande av dessa bidrag och subventioner.

Sedan den 1 oktober 1953 har familjebostadsbidraget höjts till 150 kronor per barn. Förutsättningen att detta bidrag skall utgå är att familjen består av minst två barn. Till detta familjebostadsbidrag finns knutet ett bränslebidrag som är indelat efter olika bränslesoner.

Det finns vissa andra begränsningar på bidraget dels gällande lägenhetsstandard, storlek och familjeinkomstens storlek.

För barnfamiljernas hälso- och sjukvård sörjes genom den förebyggande barnvården, folktandvården, den sociala hemhjälpen, fria semesterresor, halvöppen barnavård osv.

En viktig detalj i familjepolitiken är möjligheterna till arbetshjälp och rekreation för barnfamiljerna. Härvid är särskilt den sociala hemhjälpen de rabatterade semesterresorna samt husmodersverksamheten av betydelse. Men även skolmältiderna, den halvöppna barnvården bidrar till att minska husmödrarnas arbetsbörda.

För barnens utbildning sörjes sedan gammalt genom den fria folkskoleundervisningen, vilka i åtskilliga kommuner byggts ut med oli-

ka påbyggnader. Även denna har dock kunnat bli kostsam i familjen med många barn. Sedan 1946 har emellertid alla folkskolebarn fria läroböcker och fria skolmaterial och denna förmån skall även sträckas till högre skolor.

I samband med att man redogör för samhällets familjepolitik bör även nämnas de särskilda barnbidragen. Dessa följer samma organisation som folkpensionen och utgår till föräldralösa barn, änkors eller invaliders barn.

Vidare finns de s.k. bidragstjänsterna vilka utgår när fadern försummar sin försörjningsplikt.

När man gör en överblick över svensk sociallagstiftning finner man att barnen och familjen står i centrum. Det är den naturliga formen för gemenskap och det är samhällsintresse att uppmuntra den formen av samlevnad.

Du och jag, skogen och årstiderna

Skogen ger rikedomar och bidrar det materiella underlaget för vår kultur, men den är också något mera — den ger vila och rekreation åt den jäktade nutidsmänniskan.

Det finns så många slags skogar. Lövskogar, granskogar, blandskogar, tropiska skogar osv. Men det finns också vår-, sommar-, höst- och vinterskogar. Att inte tala om de vidunderligaste troll- och sagoskogar.

Den första skog jag minns, var naturligtvis skogen i mitt barndoms-hems omedelbara närhet. Den bestod till övervägande del av barr-träd, men där fanns även långsträckta lövskogslider samt milsvida myrmarker, på vilka det växte förkrympt blandskog, kråkris och hjortron.

För bönderna och träbolagen var denna skog främst att betrakta som timmer- och vedproducerande area-

ler samt betesditen för kor, får och getter, vilka på den tiden hade långt större möjligheter än ättlingarna av i dag att lära känna landskapets geografisk- topografiska struktur. Till den nytta sådant nu kan vara för ett s. k. oskäligt kreatur.

För ett barn, som börjat läsa sagor och äventyrsromaner samt gärligt lyssnade till de äldres berättelser från fäbodrar och kolarkojor, blev skogen naturligtvis mycket snart de obegränsade möjligheternas rike. Redan de första små bärplockningsutflykterna var nog så spännande tilldragelser. Man såg snart sin första räv och lärde sig skilja på orr- och tjädertuppar. Man visste var det kunde finnas ormar och var det kunde tänkas att de bästa "hjortronnäsor" stack ut i myrarna. Och så lärde man sig genom myrstackarnas och granlavarnas läge att skilja på väderstrecken, Gick man trots allt vilse, så sökte man sig om möjligt fram till någon betande koflock, vilken man sedan följde med hemåt när det led mot kvällning och mjölkdays.

Men det var förstås inte alltid sommarskogen man fann mest tilltalande. Om höstarna, när björkliderna skiftade i guld och rostrött och det doftade Karl Johanssvamp och fanns gott om lingon på tuvorna, tycktes det en ibland som om man hamnat i en helt ny och under-

bar värld. Himlen var så hög och det var så lätt att andas.

Fast mörkret — det kompakta september- och oktobermörkret före den första nysnön — nog kunde det vara provosamt för en av alltför många spökhistorier influerad skolpojksjäl.

Vackrast tyckte man nog i vissa ögonblick under adventsveckorna att vinterskogen var. Även om kolden riste genom märg och ben, och även om läxplugget och en många gånger alltför ensidig och näringsfattig kost gjorde en glämig och hängig, så kunde det inte hjälpas att man älskade de snötyngda granar, vilka av de äldre beskrevs som alla skogsarbeters skräck och fasa. Och tänk när det blev skarsnö och man med filltador på fötterna kunde kippa i väg ovanpå ett mer än mertjockt snötäcke!

Skarsnö var f. ö. också välkommen för fattiga torpare, som behövde dra hem ved från skogen eller hö från någon utslätslada. Man sparade ju i många dagars hårt snöskottningsarbete samt kanske en lejd hästskjuts.

För mig var skarsnö nästan lika efterlängtd som råmjölkspannkaka och kalvdans — och den var också praktiskt taget lika sällsynt som dessa senare företeelser. Endast storböndernas barn kunde räkna med oftare återkommande pannka-

ke- och kalvdansdagar, emedan det fanns flera kor i deras pappors och mammors ladugårdar och kalvningstiderna därigenom blev mer utspridda över hela året.

Emellertid längtade man ju, vinterskogens alla sensationer till trots, alltid efter våren. Då slutade skolan och man fick (i bästa fall) nya "vår-pjäxor", som det gick att ta sig någorlunda torrskodd med genom alla pölar och rännilar som smältsnön bildade.

Genom vårskogen gick förresten åar, där det flottades timmer medan högvattnet varade. Då blev det jänkiga, upptäcktsdigra dagar. I forsar och fall bildades brötter, och tack vare brötterna blev det omgivande strandlandskapet översvämmat och till mer eller mindre oigenkännlighet förvandlat. Sådant kunde vara spännande nästan intill gränsen för det uthärdliga.

Ja, och sedan blev det vitsipp- och blåsippsskog och liljekonvalj- och tjälblomstskog. Och man kunde ströva omkring och lyssna till tjäder- och orrspel och till de första norrflyttande vildgässens säregna tonstötter högt uppe i underligt aningsblåa rymder.

Och innan man visste ordet av var pingst och midsommar passerade och man stod mitt i det värmedallrande julis kulminerande blomningsunder. Det var blåbärsskog och smultron-skog och gula hjortronmyrar igen, och på kalhyggen och gamla brandplatser växte det hallon med vilka ingen trädgårdsprodukt i världen kunde mäta sig.

Skogar fanns, hade alltid funnits och skulle komma att finnas i all framtid — det var man som barn och tonåring självklart övertygad om. Sedan man börjat läsa, resa och tänka litet mera på allvar, uppstod det luckor och hål här och där i övertygelsemönstret. Historien hade det och det att säga om det och det tidsskedet, och folkskolans geografi

och naturlära visade sig vara ytterst bristfälliga källor till kunskap när det gällde begrepp sådana som näringsgeografi och råvarutillgångar.

Man kom snart underfund om att det inte var så helt sanningsenligt det där myckna pratet om fädernas orörda urskogar. Redan på Gustav Vasas tid hade man stora bekymmer med skogsnäringen, och under senare delen av 1700-talet och början av 1800-talet höll t. ex. svedjandet plus tjär- och pottaskebränningen på att aldeles utarma väldiga skogsområden. Redan i en s. k. byaförordning från mitten av 1700-talet kan man läsa de varnande orden: "Och som gode skogar till hemmanen är en härlighet, vilkas värde årligen varder större, allt eftersom de mer och mer börjar tryta; så bör en god och förståndig lantushållare vara betänkt på sätt och utvägar till sin skogs både förvaring och tillväxt".

Baggbölartiden blev en jätteläxa, likaså första världskriget. Men inte förrän under och efter det andra världskriget har man på allvar fått upp ögonen för skogarnas enorma betydelse när det gäller det alltför överskuggande problemet "människans fortsatta existens på jorden".

Föreningarnas närings- och jordbruksorganisation FAO (Food and Agriculture Organization), som bildades redan i maj 1943 i Hot Springs, Virginia, två år innan FN:s stiftelseurkund underskrivs, har i sina stadgar, som godkänts av över femtio stater, föreskrivit sitt mål vara: *tillräckligt med mat och tillräckligt med virke* åt hela mänskligheten.

Skall detta lyckas? Pessimisterna är många — inte minst inom vetenskapliga kretsar — men detta får naturligtvis inte hindra någon att höja optimismens fana. FAO har utlovat någonting varken mer eller mindre än en revolution när det gäller att påskynda utvecklingen av den skogliga produktionen i den mänskliga välfärdens tjänst. Mycken byråkrati och ett oräkneligt antal rent destruktiva faktorer kommer att bli svåra käppar i hjulen för varje ambitiös planerare — men ändå... det finns ingen återvändo, ingen prutnån.

På tal om destruktiva tendenser kommer artikelförfattaren förresten att tänka på sin barndoms björkskogar igen. De har starkt reducerats — ja, i många fall förintats. Till det mest upprörande i fråga om förintelse räknar jag det av några större skogsföretag föra året igångsatta experiment som benämndes *lövröjning med hormonderivat*. Helikoptrar flög omkring och sprutade derivat över inte mindre än 13.000 ha björkskog — och sådant kallade man helt kallblodigt lövröjning! Den kände och uppskattade skogsexperthen Erik Hedemann-Gade gjorde i en tidningsartikel bl. a. följande kommentarer till denna i vetenskapens heliga namn igångsatta förödelse: "Skogsmän har ofta visat stor svaghet för nya idéer och uppslag. Till viss del kan det vara förklarligt. Än så länge befinner sig nämligen kunskapen om, hur våra skogar bäst bör skötas, endast i sin linda. Och det måste av naturliga skäl komma att ta lång tid, innan skogsforskningen kan anvisa de vägar, på vilka vi skall nå målet: uthållig produktion av största mängd nyttigheter på all skogsmark. Under tiden lockas skogsmännen experimentera med åtskilligt om vars förutsättningar att ge goda resultat de endast kan hysa förhoppningar men sällan någon visshet. Endast en avsvaret. — — Utrotning av mindervärdiga björktyper i våra nord-

ligaste landamären kan måhända — ur krass ekonomisk synpunkt — anses vara försvarbar. Härmed är dock inte sagt, att en sådan utrotning överallt är att rekommendera. Även de mindervärdiga björkbestånden lär väl ha en viss mission att fylla i markvårdens tjänst. Och framtidens dom över de nu igångsatta attentaten kan därför mycket väl bli hårdare, än dagens pionjärer räknar med."

*

Samme författare påpekar vidare, att även om hormonderivat inte är direkt giftiga, så ligger det dock nära till hands att tro, att de jämförelsevis starka doceringar, som måste användas vid "lövröjningarna", kan få en menlig inverkan på åtminstone några av de mikroorganismer, som till ett antal av flera miljoner på varje kvadratmeter skogsmark utgör oumbärliga medhjälpare vid omsättning av föroren till för skogsträden användbar näring. "Man frågar sig", skriver han, "hur besprutningarna ex.-vis kommer att inverka på mykorrhizan — denna mystiska jordsvamp utan vars medverkan ett skogsträd som bekant inte kan klara sin näringsupptagning?"

I Falu-Kuriren skrev författaren Ivan Oljelund på tal om "lövröjningen":

"Om varje grönt löv kunde förvandlas till en krona och den vita

Text: STURE WAHLSTRÖM

Teckningar: Sigge Stenström

nävern till långa, ovikta tusenlappar, skulle den (björken) få leva. Varför friköper den sig inte? Den ger för dålig massa till världens tidningar! Hur skönt skulle inte sommarvinden spela i lövverket, om varje blad vore ett aftonblad, värt 25 öre?"

I Dagens Nyheter skrev professor L.-G. Romell:

"I dag drömmer en ivrig norrländsk skogsmannaambition om stora produktionsvinster i skogen efter utrotning av björk. Det grundar sig på skarvning av samma farliga slag som den gången man drömde om Stor-Norrland, ett fel av samma typ som har belysts med följande exempel: 'Svansen på en hund växer i början mycket hastigt. Om den fortsätter att växa i samma tempo, så blir den 2.500 meter lång då hunden blir sju år gammal.'"

Och ännu en kritisk röst. Den kom från professor Waldemar Jensen, som i tidskriften Norsk Skogsindustri skrev:

"Björkinblandningen i våra skogar torde i stort medeltal uppgå till 12 à 15 %. Naturen ger oss detta trädslag och denna råvara med varm hand och praktiskt taget utan några som helst förnygringskostnader."

I Svensk Papperstidning slutligen skrev jägmästare Åke Olofsson:

"För att björken skall kunna hävda sig gäller först och främst att behandla varje art för sig. Om så sker är författaren övertygad om att alla skogsmän snart nog skola finna vilket för riktig behandling tack-samt och snabbväxande trädslag björken är."

*

Ack ja, skogen har under senare tider blivit utsatt för kvasivetenskapliga viktigtetrar i minst lika hög grad som Medelvensson bearbetas av allsköns psykologiska kvacksalvare. En västtysk jägmästare, F. von Bornstedt, skrev för någon tid sedan en liten bok med titeln "Naturvård för ungdom", och i denna säger han bl. a., att liksom människan och varje djur har även växten ett inre liv.

Alla tyngdlagar till trots, säger han, så växer våra skogsträd mot himlen, solen till mötes. Denna egenskap kallas heliotropism (strävan till ljuset). Det är trädens på bladsidan sittande "ögon", vars ljuskänslighet eggjar träden att växa uppåt för att nå så mycket som möjligt av solens strålar.

Samling vid lampan

Text:
Christel Sterner

Fotogenfunderingar

Teckningar:
Gösta Kriland

När somrarna tenderar att regna bort, måste nya slagord formas (jag höll på att skriva *slagord*, det kanske ligger något i det). Det där om att SOL är hälsa, SOL är vitaminer, SOL är allt, låter egendomligt och passé.

Nej, hurra, det regnar! är en fin paroll, som står sig i alla regnväder. Börjar man dagen med denna glädjens slogan, så har man alla trumf på hand.

Den här ingressen kanske verkar på många läsare som odrägligt hurtfrisk. I sanningens namn måste jag också erkänna, att glädjen var till en början hårt tillkämpad under vår regniga sommar nere vid Näset.

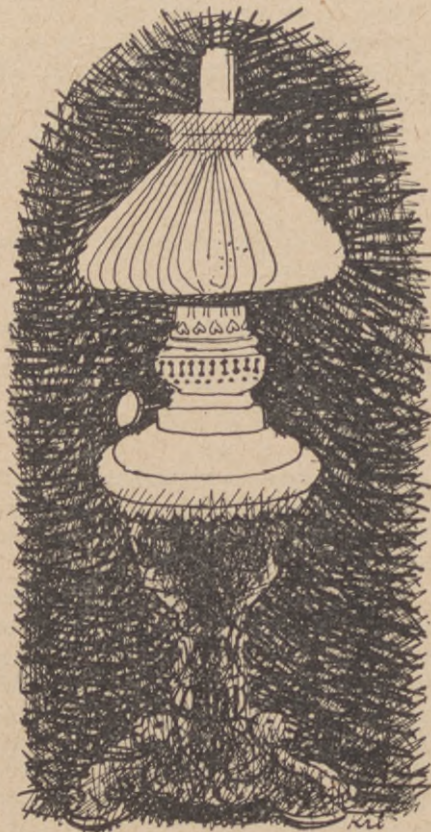
Sneglande mot skyn gick vi där halvmulna med dysterhetens insig-nium på våra pannor. Genom träg-na övningar kom emellertid det goda humöret tillbaka. Då hade vi hunnit långt i vår sommarstoicism. Om det var fult eller vackert, hur det var igår och hur det blev i morgon bekymrade oss föga. Vi negligerade lågtrycken.

Kan man bara istället nå fram till ett något så när stabilt högtryck inombords, så blir vädrets dundergubbar en ganska likgiltiga. Då är det klart att man tar emot en vacker dag med öppna armar, men man slutar irritera sig över den långa raden av övriga.

På vägen till denna visshet (vis-het) måste man slänga alla sina gamla konventioner om hur en sommarsemester bör vara funtad. Man kan börja med att grimasera åt gamla griller om indiansolbränna och stekpannesol och sedan man skjutit upp täcktvätten i sjön ännu ett år utan att känna sig som en sämre människa för det, är man *preparerad*. Mogen för regnets väl-signelser. Nu tänker jag inte bara på skogs promenader i regn, helst barfota (ingen yoga här inte) som är bland det mest rogivande och nervlugnande som finns, åtminstone för fötterna, inte heller på det underbara metandet på en kobbe i spöregn, då fisken är så ivrig att komma på kroken att den till och

med i brist på daggmask nappar på ett russin (men det skall vara SUN-Maid, nu kom solen med på ett hörn i alla fall).

Nej, jag tänker främst på att den-na sistlidna sommar åtminstone för vårt vidkommande inneburit en samling kring lampan med allt vad det innebär.

Denna lampa, som är ett sagolikt fotogenvidunder från åttitalet, av en sprudlande fantasi komponerad i gjutjärn och koppar samt försedd med en sirad kupa och dito fotogen-behållare i glas — denna lampa har tänts med andakt inte bara mörka kvällar utan även mulna eftermid-dagar då åskmolnen stått som berg vid horisonten (vilken inom paren-tes sagit verkat närmare i år än någonsin).

Resultatet har alltid varit lika förvånande. Den modernt splittrade familjen har samlats kring det stora slagbordet, som verkligen gjort skäl

för namnet: ett slagfält för allehanda förströelser som högläsning, täv-lingar, handarbete, författande, täl-jande, lyrikläsning, klippande, klist-rande, sömnad, korsordslösning, småprat och storprat (diskussioner och barnkiv).

Familjen kring lampan, det har varit en anslående syn värdig forna tiders rykte om ro och gemenskap! En syn, helt otänkbar i staden — eller kanske inte? — men här på landet en regnväderssommars i en gammal stuga med takbjälkar helt i anda med den gamla inrökta atmosfären.

En cirkel av ljus på ung och gammal... Men i stugans vrår rå-der dunkel och dramatiskt rör sig skuggorna på väggen — — —

Tänk att medvetandet om att det bara finns en enda lampa i ett rum kan ha en sådan dragningskraft! I stan vimlar det av lampor, var och en söker sin ljuspunkt i hemmet och en del går ut för att söka lam-pornas mångfald på gator, restauranger och biografier.

Men en enda lampa, den enar och binder ihop.

Det kanske låter reaktionärt det här. Det är inte meningen. Det är liksom solklart att elljuset är en tillgång, men vi har förlorat en del på kuppen och vi får se till att vi inte förlorar ännu mer.

Det började gå upp för mig redan i vintras. Närmare bestämt i en modern undervisningssal med lysrör uppe vid listen och lysrör tvärs över taket.

Barnteater stod på programmet och vi repeterade. Men någon entusiasm ville inte infinna sig. Bar-nen såg trötta och olustiga ut. Det kalla och opersonliga ljuset lyste upp varenda del av rummet med ett likartat sken. Det fanns ljus, det är sant, ljus i överflöd, massor av ljus, men det saknades ändå gnista.

En känsla av vantrivsel spred sig bland lärare och elever. I rummet fanns inte ett skrymsle, inte en hörna av skuggor och dagrar som inbjöd till drömmar och fantasier. En kirurg skulle ha godkänt det.

— Stålkvinnor, utbrast han. Vad tror'u en sån skulle ha å säja till om om hon mötte Stålmannen va? Han är mycke *mycke* starkare.

— Dom kunde väl rädda tillsammans! föreslog tösen.

— Tjejer ska inte rädda, dom ska **RÄDDAS!** sa pojken kategoriskt.

Längre orkade inte flickan hänga med. Hon utstötte bara ett ljudligt Ssss som dock var tillräckligt uttrycksfullt för att antyda den moderna kvinnans **TVIVEL**.

Den feministiska mamman ingrep emellertid och sade med värme i rösten att det fanns många stålkvinnor i verkligheten som räddat massor av människor, mest män. Och att man nog skulle kunna göra serier om detta. Att teckna Florence Nightingales liv och spännande kamp i en serie skulle kunna bli en thriller värd tusch och trycksvärta och dessutom sann...

Men är Florence och hennes historia *fantastisk* nog? Barn brukar

visserligen fråga: Är det *riktigt* sant? men berättar man hela sanningen så räcker den liksom inte till. Det behövs litett av troll och fanstyg förlåt, fantomer också. För övrigt — serieraseriet går nog över av sig själv liksom andra flugor och barn läser inte heller så mycket serier som man tror.

— **LÄSER** du serierna frågade en grabb med stor förundran i rösten en annan pojke som slukade Fantomen med hull och hår.

— **JAG**, jag tittar bara på bilderna, jag.

Han hade kanske ett utvecklat bildsinne, skulle kanske någon säga. Men *vad* är det egentligen som fångar barns uppmärksamhet? Vad vill de helst läsa, vad vill de helst se på film och höra i radio? Vad är skadligt och oskadligt?

En fransk radioman har på uppdrag av Unesco undersökt modern barnunderhållning, läser jag i en dagstidning. Man anser att man bör skapa ett underlag av fakta utan

Vi kom snart överens om att rummet saknade stämning och därmed arbetsro. Problemet löstes provisoriskt genom färgat crêpepapper. Barnens ansikten som i lysrör verkat onaturligt vita, återfick sin färg och det kom glans i ögonen. Det blev plötsligt kul att arbeta. Nog kan lysrör vara bra på järnvägsstationer, vänthallar, på perronger och kanske i kök, men släpp inte in det överallt! Det påstås visserligen att det skall vara bra för ögonen, men det finns många som klagat över huvudvärk och trötthet.

Fotogenlampans ljus är säkert inte heller det bästa för ögonen. Men det är åtminstone inspirerande för sinnet.

Jag undrar just om inte miljö och ljuskällor också kan verka avgörande vid valet av läsning? Nog tyckte vi i somras att vi märkte en tendens till det, åtminstone bland barnen. Försommarens flitiga, för att inte säga maniska serieläsande avtacklade betydligt i juli. Miljön inspirerade till sagoläsning om troll, spökhistorier och äventyrsbragder i främmande land.

Utanför stod Tivedens höga skogar fulla av spännande ting. Allsköns krypande och kravlande varselser, älgar och skygga rådjur. Där fanns mossiga trollstubbar, förvridna grenar och farliga kärr och moras.

Att med en lykta i handen en kolsvart kväll trava iväg till grannas kan för en liten kille betyda att han tävlar med Stålmannen i bravad. Det behövs inga Stålmän för barn på landet, de får själva tillfälle att visa mod och fattningsförmåga.

Apropos stålmän sade den lilla sjuåriga tösen en kväll:

— Varför finns det inga serier om Stålkvinnor?

Hennes bror fnyste föraktfullt.

företfattade meningar och fördomar, för att sedan kunna utveckla och även skydda barnasinnets.

Begreppet barnpublik är nytt för såvitt det är först under senare år som barnen på grund av den ändrade livsformen, samhällets strukturförändring sedan världskrigen, mer eller mindre okontrollerbart och fritt har fått tillgång till radio, film och press. Specialister från olika länder har samarbetat med den franske radiomannen och man har fått fram en rapport som kallas: "The Child Audience".

Barnspecialister... tänk att det finns sådana! Jag tror inte att någon tolvbarnsmamma skulle våga kalla sig specialist även om hon kunde vara det.

Nu skall alltså barnen betraktas som en publik som skall serveras vissa goda rätter men inte andra skadliga, som kan ha följdverkningar. Men hur skall det gå till, när radio och television mest går för jämnar i hemmen både här och ute i världen?

Man vill ha bort grymheter, blodsdåd och sadism i skildringarna och sätta humor, spänning och berättelser med verklighetsunderlag i högsätet. Bravo! Men var det inte tjänarinnor som hade den största

barnpubliken förr och som var specialister i att berätta sagor och historier som fick det att kittla under fotsulorna och skicka kalla kårar längs ryggraden? Flera av våra författare har fostrats av dem och de har betygat sin tacksamhet mot dessa sagoberätterskor som på ett tidigt stadium satte deras fantasi i rörelse. Selma Lagerlöf, Marie Hamsun är endast några namn bland många, många andra offer för förtäljerskor, som säkert inte skulle ha godkänts av moderna barnspecialister.

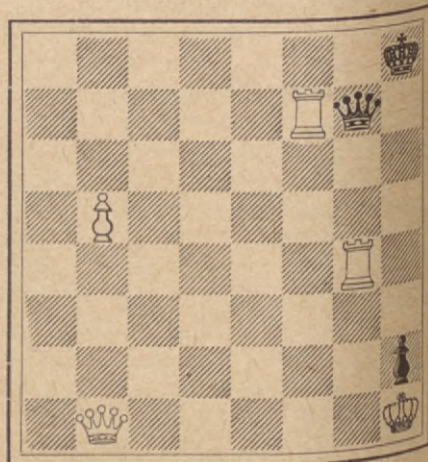
Detta hindrar inte att bättre och bättre underhållning för barn och dessutom mycket billigare, som Unesco går i bräsch för, är något för all världens mammor att se fram emot. Vi får väl hoppas att det blir lyckligare och lyckligare barn. Men återväxten på författare blir nog sämre.

Med dessa ljusa framtidsutsikter kan emellertid man se fram emot fler regniga somrar. De billiga och goda folkbiblioteksupplagorna har räddat semestern för många vuxen och kan nu även barnen snart välja och vraka bland en uppsjö på både billig och lämplig läsning, stämplad av barnspecialister, blir det nog en allmän fröjd: Hurra det regnar!

PROBLEM

Av J. Smutny.

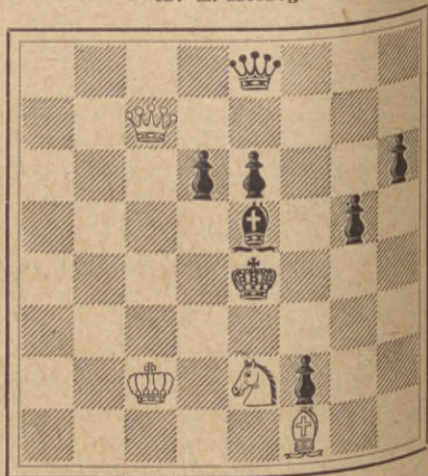

Matt i tre drag.

Vit: Kh1, Db1, Tf7, g4, Bb5 = 5.
Svart: Kh8, Dg7, Bh2 = 3.

STUDIE

Av E. Herzog.

Vit drar och vinner.

Vit: Kc2, Dc7, Lf1, Se2 = 4.
Svart: Ke4, De8, Le5, Bd6, e6, f2, g5, h6 = 8.

LÖSNINGAR

Problem av A. Nemcov. Matt i tre drag.
1. Tc4 (Hotar Lf5+ jämte Tc8 matt). 1. —, Ke6. 2. Lc6, och 3. Te4 matt. 1. —, Ke8. 2. Tc8+, och 3. Lf5 matt.

Studie av G. Nadarejchvil. Vit drar och vinner. 1. Lc3, e1D. 2. Lxe1, Td5+. 3. Kb6, Txa5. 4. Lc3!, Ta8 (Eller 4. —, Td5. 5. Se8+ jämte Sf6+). 5. Kb7, Tf8. 6. Sf5+, Kg8. 7. Sh6 matt.

5:ans syn på hemmet

Av Bertil Sävkrantz

Scenen är en sjukhussal, där var och en deklarerar sin syn på hemmet . . .

De andra kallade honom rätt och slätt Peking . . .

Vinden lekte bort regndroppar från träden utanför. Fem par yrvakna ögon såg hur somliga droppar slog mot fönstret och hur andra fortsatte ner mot den gulnande gräsmattan. Hösten hade redan gjort sig påmind. Blad och gräs förlorade för var dag som gick alltmer av sin vackra och saftiga gröna färg.

Klockan hade just ringt efter tysta turen och nu låg patienterna och väntade på kaffe. Ingen av dem kände sig särskilt talträngd, därför hördes bara vinden och regndropparnas smatter mot fönsterblecket.

Med ens bröts den dämpade stämningen. Dörren slogs upp och två biträden travade in med kaffe och bullar. Som på ett givet kommando flydde allas blickar mot flickorna och deras förehavande. Men fortfarande yttrade sig ingen.

— Var så god, lät det kort och opersonligt från biträdena efter varje patient de serverade.

— Tack, mumlade var och en monotont till svar sedan koppen blivit fylld och vetebrödet mottagits.

När alla hade fått sitt troppade flickorna av. Dörren öppnades och stängdes. Och vinden fortsatte att skaka regndroppar från träden. Alla var slöa och likgiltiga. Ingen gjorde min av att röra kaffet. Det bara stod där på respektive bord och gav ifrån sig en svag antydning om kaffedoft. Mot taket ringlade fem små pelare av ånga från varje kopp.

Efter några ögonblick började Farsan, även kallad Blomstervänninen, att röra på sig. Och snart följde de andra hans exempel. Sängarna knarrade. Borden gnisslade och skedarna skramlade mot porslinet.

— Samma gamla degiga bröd som vanligt, kom det från den som först tog för sig.

— Och samma gamla glosa, häktade en annan på.

— Säg något nytt och genialt du då — om du kan.

— Orkar inte, fick han till svar.

Alla satt de olika och drack. En drog bordsskivan in över sängen, så att den kom i jämnhöjd med hakan.

Han behövde då bara lyfta en aning på koppen och sedan luta på den. En annan satte sig upp i sängen som en skraddare och tog koppen mellan benen. Brödet placerade han på

knäna. En tredje lät de bara fötterna hänga utanför sängkanten. Lutade huvudet i handen, som han höll upprätt med armen mot bordet och doppade och åt sakta och lugnt. Den fjärde reste sig till hälften. Lade lite socker i koppen rörde om ett par varv och tömde den i ett enda drag. Sedan sjönk han tillbaka mot kudden igen och lämnade brödet. Den femte slutligen slog sig ner i fönstret. Ena benet drog han upp under hakan och det andra lät han dingla fritt mot golvet. Han både rörde, åt och drack mekaniskt. Hela tiden med blicken vänd utåt. Som ville han på alla sätt ignorera den syn, som salen erbjöd.

Det hängde diskussion i luften. Alla kände det på sig nu. Men om den skulle bli livad, glad eller stormig, kort eller lång hade ingen den bittersta aning. Och naturligtvis ändå mindre vad den skulle handla om.

I och med kaffet återvände livsandarna och de började ge akt på varandra. En fick blickarna på sig därför att han skrapade socker ur sin kopp. Trots att det var en vane-

sak hos honom, och att de andra varje dag hade sett honom göra det. En annan därför att han suckande lade båda armarna under huvudet. Den tredje av den anledningen att han drog ut en låda i sitt sängbord och rotade lite i den. Och den fjärde för att han betraktade sin kurva. Den femte bara för att han teg. Liksom väntade de andra att också han skulle bidra. Dra sitt strå till stacken. Utöka underhållningen i trisessen.

Han som suttit i fönstret reste sig och gick bort till sin bädd. Den stod närmast dörren och antagligen var det av den anledningen han oftast slog sig ner i fönstret och drack sitt kaffe. Han var lång och gänglig, tjufem år och hette Sven. Men de andra grabbarna kallade honom rätt och slätt för Peking, därför att han jämnt och ständigt talade om Norrköping och hur mycket han längtade dit.

— Om jag inte får något klart besked i morron på storronden, skriver jag ut mej på egen risk, sa han och slog sig ner på sängkanten. Jag vill hem.

— Det är du inte ensam om, mumlade han som suckat. Men det är ju inte alla förunnat att ha ett riktigt hem att fara till. Vad man nu menar med hem.

— Det kan väl bara menas på ett sätt, sa Peking och drog sig bort till Holger, han som yttrat sig.

— Ja, enligt din kortsynta mening kanske, fortsatte Holger.

— Äh, du är nere du, Holger, för att tanten din vill skiljas och det säger man ju inget om. Komma med såna påhitt, när killen är sjuk och har legat inne åttamånader.

— Man får väl förstå henne också, föll ytterligare en in. Är man van att få sitt — ja, jag menar gift och så där. Ja, då är det klart att det känns lite kymigt att plötsligt få börja leva i celibat.

Nu började hjärncellerna röra på sig. Tankar och ord korsade varandra. Med ens hade alla fått något att snacka om. En liten bit av den långa väntetiden kunde klippas av och spolades bort för att hamna i minnets guppande kölvatten. Längtan till krocketplan och kortleken förirrade sig in i glömskans snår. Ja, till

Hemmet ska vara en plats där man kan koppla av...

och med den obligatoriska rökstunden efter kaffet kom i skymundan.

— Varför ska ni alltid blanda in personliga förhållanden så fort man öppnar truten, sa Holger förnärmat. Det var Pekings syn på hemmet jag ville komma fram till och hur han anser att ett riktigt hem ska te sej.

— Det behöver väl inte jag göra reda för här.

— Nej, det är klart att du inte måste, men samtidigt skadar det nog inte om du själv kan göra klart för dej vad du tycker och tänker i den saken.

— Jag vill att hemmet ska vara en — en — fristad, där man kan koppla av och ha det lugnt och skönt efter jobbet.

— Är det allt det? Holgers uppsyn speglade ironi.

— Allt. Räcker inte det då?

— För dej, kanske. Men nog bör det vara något mer. Ett rum och kök med några bord och stolar och ett skåp, kallar inte jag för hem. Det måste finnas människor också. Det är ju dom som skapar atmosfären. Rutten eller — — —

— Inte kan du dilla med Peking om sånt. Han har ju bara bott hemma hos morsan, kom det från den, som låg mitt i salen. En trettiofem års man, som enligt egen utsago aldrig missat en fotbollsmatch på sta-

dion. Lirarn kallades han och det var han stolt över.

— Det är väl hem det med, häktade han på som talat om celibat. Själv var han ungar. Till skillnad mot de andra, som alla var gifta utom Peking.

— Jo, det är klart, fortsatte Lirarn. Men inte som jag menar.

— Hur vill du ha det då? Holger spelade nyfiken, trots att han hade på känn vad som skulle komma.

Lirarn harklade sig.

— Jo, det ska jag snacka om för er grabbar. Ett hem — — — ja, ett hem kan egentligen vara hur som helst bara det är ett hem. Annars är det ju inget hem. Och är det ett hem så är det det och inget annat och då är det inget att orda om. Eller hur?

Salen fylldes av skratt, som blandades med suckar och en gles applåd. Lirarn kände sig nöjd. Drog på sig sin badrock och hasade ut på toaletten i ett par uttrampade tofflor, för att få sig ett bloss. De andra ansåg tydligen att kommentarer var överflödiga och hängav sig istället åt egna funderingar. Var och en på sin längd.

Ännu hade inte Farsan yttrat sig i frågan, men nu kunde han inte hålla sig längre.

— Jag för min del håller styvt på att det ska finnas krukväxter. För blommor tycker jag om. Enligt min mening är det inget riktigt hem om sånt saknas.

*

Efter den repliken lägrade sig tystnaden för ett ögonblick över salen.

— Jag för min del håller styvt på att det ska finnas krukväxter...

— Är det allt det? Holgers uppsyn speglade ironi.

— Enligt min mening, sa ungarlen, bör det nog finnas en pärla till maten också.

— Ja, jag väntade bara på det, småskrattade Holger. Och en vacker sängkamrat med sjögröna ögon, kastanjebrunt hår och världens fylligaste bröst.

— Hör ni grabbar, sa Peking. Nu tycker jag att det kan vara på tiden att Holger klämmer fram med sin mening.

— Ja, det är riktigt, instämde de andra.

— Ge honom bara, morrade ungarlen.

— Tja, om det kan vara av intresse att höra min åsikt, så gärna det. Lätt blir det inte, men jag ska försöka.

— Nej, se där, kom det från blomstervännen.

Holger satte sig upp och intog tänkarpose.

— Du får sno dej på. Snart ringer det för sista liggturen, sa Peking menande och släntrade bort till sin slaf.

Holger lät sig inte bekomma, utan samlade sig ännu en stund. Pausen snarare ökade förväntningarna än tvärt om. Alla höll sig tysta och avvaktande.

— Hemmet bygger på familjen, började Holger. En familj kan faktiskt bestå av bara två personer.

Men lyckligast är nog om det förekommer ett eller flera barn. Utan barn är det något som saknas i tavlan.

Han gjorde ett litet uppehåll, men ingen avbröt eller störde honom.

— De båda makarna måste komplettera och vara ett stöd för varandra. Tillsammans ska dom göra livet och tillvaron drägligare. Lyckas dom med det tror jag att det mesta är vunnet. Lyckan och allt svammel om den kan man lämna dörhån. Av den anledningen att den finner sig spontant om makarna kan skapa harmoni och fruktbarande gemenskap. Fruktbarande i både materiell och andlig mening.

Ringningen för sista liggturen fick honom att hålla upp. Han tänkte fortsätta men hejdade sig inför blomstervännens ljudliga snarkningar.

Lirarn kom tillbaka och kröp utan ett ord ner i sin säng. På de andra verkade det som om han kommit ihop sig med någon om laguppställningen i sista landskampen.

— Somliga har fått ordets gåva och kan tala om vad de tycker och tänker. Men vi andra behöver ju inte vara dummare för det, sa ungdomskarlén. Det vill jag bara ha sagt.

Han vände sig på sidan och drog filten upp till öronen. Holger betraktade hans av pormaskar sönderhackade nacke.

— Nej, det är sant, sa han till slut. Det finns säkert större dum-bommar än du, som har fällt den repliken.

Huvuden sjönk ner mot kuddar, filtar drogs till öron, tankar domnade, falnade och dog i hjärnor och regndroppar föll med vindens hjälp än på fönstret, än på gräset, än på

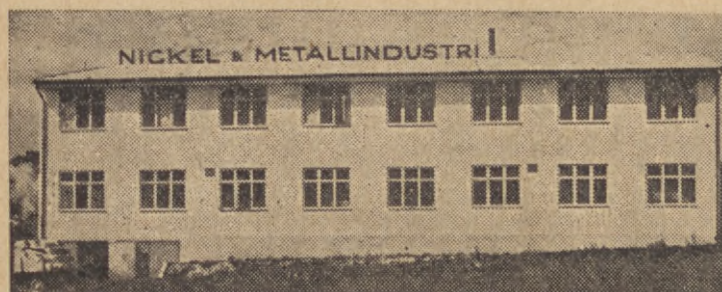

Teckningar: Ake Lindroth

Nytt arbetsträningsinstitut i Blekinge

Vi har då och då kunnat berätta för våra läsare om nya träningsinstitut i olika delar av landet. Och alla, som kontinuerligt följer med vårt arbete för de partiellt arbetslösa, vet att dessa träningscentraler är ett viktigt led i eftervården för de tuberkulösa, men de ha givetvis sin stora betydelse även för andra grupper av sjuka och handikappade. I Blekinge kan man nu glädja sig åt ett eget träningsinstitut, som tillkommit under gynnsamma betingelser så till vida att man förlagt det samma hos ett företag, AB Nickel & Metall i Karlshamn. Härigenom placeras konvalescenterna på normal arbetsplats med företagets verkstadschef ingenjör Malmström som yrkeslärare. För den medicinska tillsynen svarar förste provinsialläkare Gösta Cederström, som kontinuerligt följer klienternas hälsotillstånd under arbetsträningen. Och medan man är inne på de medicinska spörsmålen bör även framhållas, att lokalerna för arbetsträningen är ljusa och luftiga. Man har även anställt en kurator, som har att handlägga de sociala problemen och den tjänsten innehåller fru Alva Bengtsson, känd och uppskattad för sin verksamhet inom tbv-vården i Blekinge och de lungsjukas föreningsverksamhet i länet. Inspektör för arbetsträningsinstitutet är rektor Ove Andersson.

Till sist får man inte glömma att landstinget och landstingsdirektör Kurt Bergh står bakom såväl det här projektet som det tidigare tillkomna konvalescenthemmet för de lungsjuka och i det sammanhanget är det välbefogat med en blomma till såväl direktör Bergh som landstinget för deras oförskräckta optimism, när det gäller en ordnad och modern tuberkuloseftervård i Blekinge. Att ledningen för AB Nickel & Metall är införstådd med de sociala proble-

Det nya arbetsträningsinstitutet i Blekinge har sina lokaler inrymda hos AB Nickel & Metall i Karlshamn.

DUVFANGST

(Forts. fr. sid. 17)

— Nej, vi släpper den. Snälla pappa släpp den, bad han.

— Då gör vi väl det då, sa fadern. Men annars är det synd, för duva är god mat och kom aldrig och bed mej, att jag ska hjälpa dej fånga duvor en annan gång.

— Nej, det ska jag inte göra, snyftade Bengt.

— Hämta en sax.

Bengt rusade in i rummet och hämtade en sax, som han sen gav fadern. Denne klippte av snaran om duvans klor och gick fram till fönstret.

— Ska jag släppa den nu då? sa han.

— Ja, snyftade Bengt.

Fadern släppte duvan och med smällande vingslag flög den iväg.

— Du var mej just en riktig jägare du, sa han till Bengt som stog och gnodde sej i ögonen.

Bengt kände, att han aldrig skulle bli nån jägare, ingen riktig jägare. Atminstone inte med snara och han var inte riktigt säker på, att han skulle bli det med slangbåge heller.

Fadern gick tillbaks till kaffekoppen och modern började med frukostdisken.

När Bengt hade lugnat sig lite började han åter sin — genom duvfångsten — avbrutna offensiv mot föräldrarna, för att få biopengar till den nya Ken Maynard-filmen.

Teckningar: Elsie-Britt Stenqvist.

men och visat vilja att hjälpa till förstå vi också väl dels genom att lokalerna är inrymda hos företaget, dels av att man också förser arbetsträningen med arbetsuppgifter m. m. Så har man i Blekinge visat vilja och initiativkraft på ett sätt som gör att man kan förstärka dess rykte som "Sveriges trädgård" med att växtkraften är lika bra i även de sociala och människovårdande kretsarna i det lilla landskapet i trakterna kring Mörrumsån.

"Teater om tuberkulos"

I operor och operetter är tuberkulos-sjuka hjältar och hjältinnor ej vare sig något nytt eller originellt inslag. Vi möter dem ofta i romantiska libretton till tonerna av smäktande italiensk musik avsedd skänka relief åt deras tragiska livsöden.

Men inom den dramatiska litteraturen är tbc-sjuka inte så vanliga och det kan därför vara anledning att ett ögonblick dröja vid två talpjäser, som nyligen haft sina första framföranden i England.

Den ena av dessa pjäser är "THIS SAME FLOWER" av Joanna Shannon,

"TIME ON THEIR HANDS" av Patrick Cargill och Jack Beale, som hade sin urpremiär på The "Q" Theatre den 6 juli i år.

Trots att handlingen utspelas på en sjuksal och till stor del består av samtal mellan fyra manliga sanatoriepatienter, som pjäsen igenom ligger i sina sängar, har stycket dramatiskt liv, rymmer humor och patos.

"TIME ON THEIR HANDS" är inte uteslutande en skildring från den strikt inrutade tillvaron på en sanatoriesjuksal

som fick sin urpremiär den 25 juni i år i ett framförande av The Toynbee Players.

Det är en gripande berättelse om sex patienter på ett tuberkulossjukhus och deras kamp mot sjukdomen, en skildring på vardagsspråk av livet på ett sanatorium. Stycket har mottagits med sympati och förståelse, men man har inte underlåtit påpeka att författaren i sin strävan att ge en realistisk bild av tillvaron på ett sanatorium skapat en dokumentär berättelse utan all dramatisk intensitet. Pjäsen, skriver teatertidskriften "THE STAGE", saknar tendens, skildringen löper utan spel under ytan, och rollerna saknar djupdimension.

Intressantare är då den andra pjäsen,

utan ger också perspektiv mot de fyra sjukas sociala bakgrund, deras hemmiljö och samhällssituation.

Där är kontoristen, en svårt sjuk man som gjort upp räkningen med livet utan att förlora sin humor och sitt mod, en sjuksalens sprakfåle och rolighetsminister. Där är kolgruvearbetaren, bitter och arrogant, som mister sitt barn under sanatorievistelsen, och expiloten, som uppvaktat avdelningssköterskan med alltför stor framgång — de väntar ett barn tillsammans — samt, slutligen, den på barnhem uppvuxne föräldralöse unge mannen som skriver dikter och lever i en romantisk fantasivärld fjärran från den bistra verkligheten omkring honom.

Will Ross och hans medalj

Det finns inom amerikanskt tuberkulosbekämpande två utmärkelser populärare och mer eftersträfvade än några andra: Trudeau-medaljen och Will Ross-medaljen.

Den först nämnda av dessa, Trudeau-medaljen, instiftades 1926 för att hedra minnet av den nära nog legendariske doktor Edward Livingstone Trudeau.

Will Ross (1888—1951)

"den amerikanska sanatorievårdens grundare". En finlemmad liten man, klok och kultiverad i sitt uppträdande, som framlevde största delen av sitt liv i skogstrakterna kring den natursköna Saranac Lake hängivet sysselsatt med att skapa USA:s första tuberkulossanatorium och att jaga räv.

Trudeau-medaljen utdelas en gång årligen "som belöning för det mest värde-

Will Ross-medaljen

fulla bidraget till klarläggandet av tuberkulosens orsakssammanhang, dess förebyggande eller behandling". Medaljen har också — utom vid ett enda tillfälle — tilldelats USA:s mest förtjänta läkare och vetenskapsmän inom tuberkulossjuk-

domarnas område.

Undantaget från regeln inträffade 1940 då utmärkelsen tillföll Emily P. Bissell

från Wilmington i Delaware, det amerikanska tuberkulosmärkets initiativtagare, "för enastående socialt och administrativt arbete". Det var ett gott och av ingen bestritt val, som emellertid födde tanken "för enastående och framgångsrik insats till tuberkulosens bekämpande inom annat område än det medicinska".

Så kom Will Ross-medaljen till år 1952. Genom att kalla utmärkelsen så ville man hedra minnet av den året innan avlidne Will Ross.

Will Ross? Vem var det? Man får veta en del härom genom att läsa hans självbiografi ("I WANTED TO LIVE", Wisconsin Anti-Tuberculosis Association, 1953) utgiven året efter hans död.

Will Ross föddes 1888. Tjugo år gammal fick han lungtuberkulos och sällade sig till "lungotarna i El Paso" i Texas, en beundransvärd samling sjuka som med energi och hjältemod konsumerade otroliga mängder fiskleverolja och kreosotemulsion, två av den tidens sällsynta halnstrån för tbc-sjuka.

Men i Will Ross' fall var heroismen förgäves. Han blev inte bättre och togs så småningom in på River Pines, Stevens Point i Wisconsin, som då för tiden var ett av USA:s ganska få tuberkulossjukhus.

Detta hände före den aktiva tuberkulosbehandlingsdagarna. Man fick försöka bota sjuka lungor med hjälp av vila, gott kosthåll och frisk luft. Det gick förvånansvärt bra i inte få fall, där prognosen från början tedde sig dystert. Men man fick ta god tid på sig. Will Ross för sin del tillbringade fem år i sträck på sanatorium.

På så gott som samtliga våra svenska sanatorier driver patienterna en liten "handelsbod", en kioskrörelse, där de själva och sjukhusets personal kan köpa allehanda småting, tidningar och tidskrifter, choklad och läskedrycker, papeterier, toalettartiklar o. s. v.

Will Ross startade en sån rörelse på det sanatorium, där han vistades. Det skedde för 45 år sen och hans "handelsbod" var den första i de amerikanska

sjukhusens historia, nu finns det knappast en sjukvårdsinrättning i USA som inte har en kioskrörelse.

Han var ett affärsgeni, en merkantilt initiativrik och orädd man, som nästan från starten höll ett varusortiment, som skulle kunnat stå som mönster för ett dåtida varuhus. Men en gång gick det galet. Han började sälja förlovningsringar i sanatoriekiosken och det hela slutade med att han så småningom blev gift med en sköterska. Ty, som den vise Goethe säger: "Det är sörjt för att träden inte växer upp i himmelen".

Will Ross gick efter sanatorieåren ut i livet och fortsatte den verksamhet han börjat på sjukhuset. Den firma han grundade blev en av USA:s största sjukhusleverantörer. Men han glömde aldrig att han själv en gång hade varit lungsjuk och hela sin levnad deltog han med mod och frejdighet i USA:s kamp mot tuberkulos.

Will Ross dog i cancer 1951. Hans minne lever kvar i den medalj som bär hans namn.

Ny amerikansk tuberkulosfilm

Den amerikanska nationalföreningen mot tuberkulos har nyligen distribuerat ännu en upplysningsfilm om tuberkulosen. Eller rättare sagt en film om de tuberkulösa, de f. d. sanatorievårdade.

"A FAIR CHANCE", så heter den nya filmen, är en ljudfilm i svartvitt med en visningstid av omkring femton minuter, inspelad i Hollywood med yrkesskådespelare i rollerna.

Det är en film inte mot tuberkulosen utan för de tuberkulösa, en intensiv och dramatisk skildring av de sociala problemen, som möter den tbc-sjuka och den-

nes familj den dag han skrivs ut från sanatoriet.

"A FAIR CHANCE" vill belysa dessa problem och påvisa det ansvar envar i samhället har, när det gäller att acceptera de f. d. sanatorievårdade som likvärdiga medmänniskor och arbetskamrater.

Den här i Status återgivna bilden visar den scen i filmen då Ed Evans, spelad av Robert Osterloh, klagar för sina arbetskamrater på kontoret, att de ej har några som helst skäl hysa smittkräck under samvaron med honom, en f. d. sanatoriepatient.

Status

Julnummer 1954

föreligger nästan färdigt då detta nummer går i press, vilket betyder att svenska folket åter kan erhålla en julkupering av hög kvalitet, vilket först och främst följande kortregister över medarbetarstaben visar.

★

Eller vad sägs om att

bakom namnen Ivar Lo-Johansson, Anton Tjechov, Johannes Edfelt, Sven Vallmark, Birger Vikström, Gösta Knutsson och Elof Ahrle måste dölja sig högst läsvärda saker och för att fortsätta med den trycksvärtrykande, färskas innehållsförteckningen, så finns där också många andra bidragsgivare, som sannerligen inte misslyckats i sin ärliga strävan att skapa god och glad julläsning. För att nu inte tala om alla de fina

konstnärernas andel i innehållet

som tydligen stimulerat dem till krafttag — inte minst på de åtta färgsidor vi numera har till vårt förfogande. Nämnar man sedan bara i korthet, att omslaget i sex färger torde vara en säker fullträff i jultidningsfloden och att det finns läsning för hela familjen, särskild barnavdelning i glada färger och många bilder och illustrationer, torde Status, jultidningen i stort format, utan tvekan bli en eftersökt vara som man bör skaffa sig i god tid innan upplagan är slutsåld.

KORSORD nr 10

Lösning till korsord nr 8

VÅGRÄTT: 1. Flaska. 6. Lögnare. 7. Brahe. 10. Orkester. 14. Barr. 15. Ling. 16. Ism. 17. Jod. 18. Plus. 19. Väst. 21. Ost. 22. Bra. 24. Plån. 26. Port. 27. Stackare. 28. Under. 32. Roddbåt. 33. Tafatt.

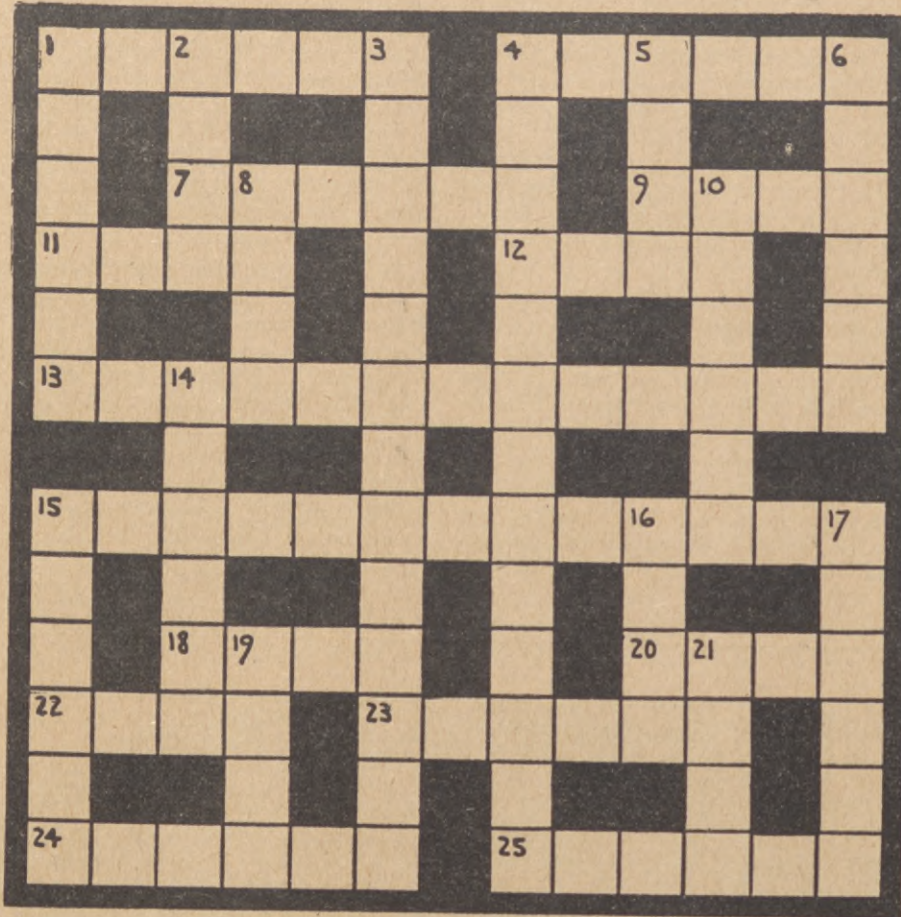
LODRÄTT: 1. Förfall. 2. Sker. 3. Alla. 4. Eget. 5. Narri. 7. Exeget. 9. Horison. 11. Kam. 12. Sej. 13. Eldvaper. 18. Papper. 20. Servett. 22. Tbc. 23. Boa. 25. Åsida. 28. Abbé. 29. Katt. 30. Ruff.

Pristagare:

1:a pris kr. 10:—, fr. Vera Bergeron Bredgränd 3, Uppsala.
2:a pris kr. 5:—, fr. Gunhild Jonsson Lungkliniken 43, Uppsala.

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 10 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 nov. 1954. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 10". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kronor, utdelas. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status januarinumner 1955.

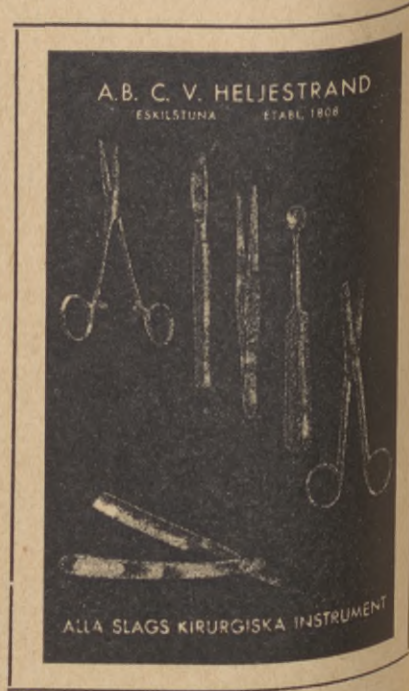

VÅGRÄTA ORD

1. Nöt. (6)
4. Verkligt lång näsa. (6)
7. Det riskabla med virus. (6)
9. Gjorde Sjöström i svensk film. (4)
11. Däri hittar man lappar. (4)
12. Verkade kung Lear därute på heden. (4)
13. "Jag fick mitt program från fabriken och gör varken från eller till, jag vevar, och sen får publiken tycka vad fasen den vill," (13)
(Ruben Nilson)
15. Kungen av Danmark. (13)
18. Spritt sprängande vansinne. (4)
20. En viktig gräns. (4)
22. Kanske en utväg att rädda situationen. (4)
23. Blev i romanen boven när som kalla kloven klick-klack slöts om loven. (6)
24. En som går till botten. (6)
25. Grammofonskiva och vad schlager-texter i regel äro. (6)
4. Lantmannens gäster på sommarskemester. (13)
5. Nu har jag tappat portnyckeln! (4)
6. Återställare. (6)
8. Driver folk till bisarra handlingar. (4)
10. Har till uppgift att bära upp. (6)
14. Går lätt i land med hyran. (6)
15. Vi suckar det så tungt uti skogen? (6)
16. Kanske av skink-typ. (4)
17. Trå. (6)
19. Rider på natten. (4)
21. Att bli utesluten ur Vegetariska klubben därför att man är kobent. (4)

LODRÄTA ORD

1. Vad förläggarna vänta av allmänheten. (6)
2. Ö. (4)
3. Kan en vanlig gryta användas som. (13)

Den pigga och trivsamma
restauranten i stan's centrum
SÖDERGATANS 5 - MALMÖ

RESTAURANT

Stroget

I första våningen köper man "hembak" kaffebrod, som liksom konditorivarorna är levererat från bagerierna på Pilgråden och Ballesbygd. Choklad och konfektyr finns också. Bareservering för kaffe, te och choklad — smörgåsar kan man även köpa för avhämtning.

Andra våningens bordsservering har utökats med ytterligare en lokal, och lite mindre än sju fönster vetter nu mot den livligt trafikerade Södergatan...

STOCKHOLM**JUTELUMP**

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o
Timmermansgatan 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

**BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGERS LÄN****BORÅS EXPORTAFFÄR**

Köpare till
Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÅS —

**AB NORRMALMS GJUTERI &
MEK. VERKSTAD**

Telefon 103 93

— BORÅS —

GJUTGODS och REPARATIONSARBETEN
för TEXTILINDUSTRIEN

STIGEN**AB ALF STIGENS FABRIKER**

Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

E. W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI

MERCERISATION

Filmtryckeri

BORÅS

Tel. växel 174 65

BODEN**Kommanditbolaget****BETONG**

SANDER & C:o, Hednoret

Telefon Boden 650 16

GÖTEBORG

*Rimliga priser och god kvalitet
utgöra grunden för vårt renommé*

Stens

CHOKLAD & KONFEKTFABRIK A.B.

Ävägen 18, Göteborg

Tel. 18 21 16, 18 21 17, 18 21 18, 18 21 38

Hörapparater fr. kr. 175: —

HÖRLURAR från kr 10:—

Avtryck tages. Osynlig hörtelefon.

Ring och beställ tid hos vår specialist!

Batterier och sladdar finns även i vår affär

Järntorget 6

Optiker Gunnar Wränge

Redbergsvägen 17. Tel. 19 84 70

ing. Gradmansplatsen

(Auktoriserad återförsäljare för

Hörapparatbolaget)

MALMÖ**påhlssons**

Malmö

bröd

gott bröd

VÄSTERVIK**VID BESÖK I VÄSTERVIK**

gynna platsens största och bäst sorterade affär i järnvarubranschen

A. P. Jonsson & Co. AB

Tel. 1001, 373 57

EL. ING-FIRMAN

G. SÖDERSTRÖM

Kvarngatan 12 - Västervik
Telefon 778

Västerviks Mejeriförening

rekommenderar

sina försäljningar av

mjölk, smör, ost och grädd

Köp Solstickan

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

Kol och Koks - Ved
Byggnadsmaterial

A/B G. HAAK

Västervik

Telefon Gruppnummer 132 10

NYA A-BOL.

RESINIT

TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult, m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov

'NOVECYL'

reumatiska smärtor

annan muskelvärk

huvudvärk

tandvärk

nervvärk

feber

Förpackningar:

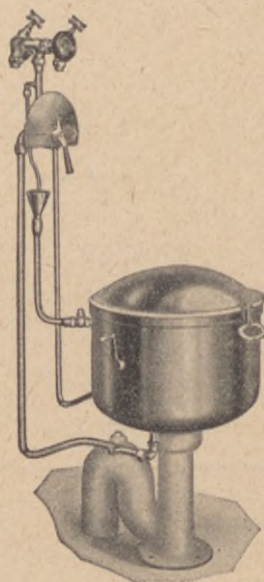
Rör à 10, glas à 50 och 500 tabletter

'Novecyl' innehåller salicylamid, ett salicylderivat med mycket god verkan vid reumatiska åkommor, muskelsmärter vid förkylningar, tandvärk, huvudvärk och nervvärk. Preparatet har också febernedsättande effekt utan att samtidigt orsaka besvärande svettningar.

Genom frånvaron av biverkningar såsom magbesvär och öronsusningar kan 'Novecyl' tagas i betydligt större doser än vad som är fallet med äldre salicylpreparat.

Aktiebolaget ASTRA

Södertälje

*Bäckenskölningsapparat
Reform II*

GETINGEVERKEN

tillverkar

Steriliserings- och desinfektions-
apparater för sjukhus

Elektriska ångpannor och värme-
pannor

Kok- och stekapparater
för storkök

Offert och förslag lämnas på begäran

GETINGE MEKANISKA VERKSTADS AB

GETINGE. Tel. Namnanrop "GETINGEVERKEN"

Avdelningskontor:

STOCKHOLM
Tel. 61 17 07

GÖTEBORG
Tel. 16 24 84

MALMÖ
Tel. 176 00

UMEÅ
Tel. 5742